

***Magyar adóterhelés nemzetközi
összehasonlításban, 2007-2011***

Előadó: Pitti Zoltán

tudományos kutató

BCE

2012. április 23

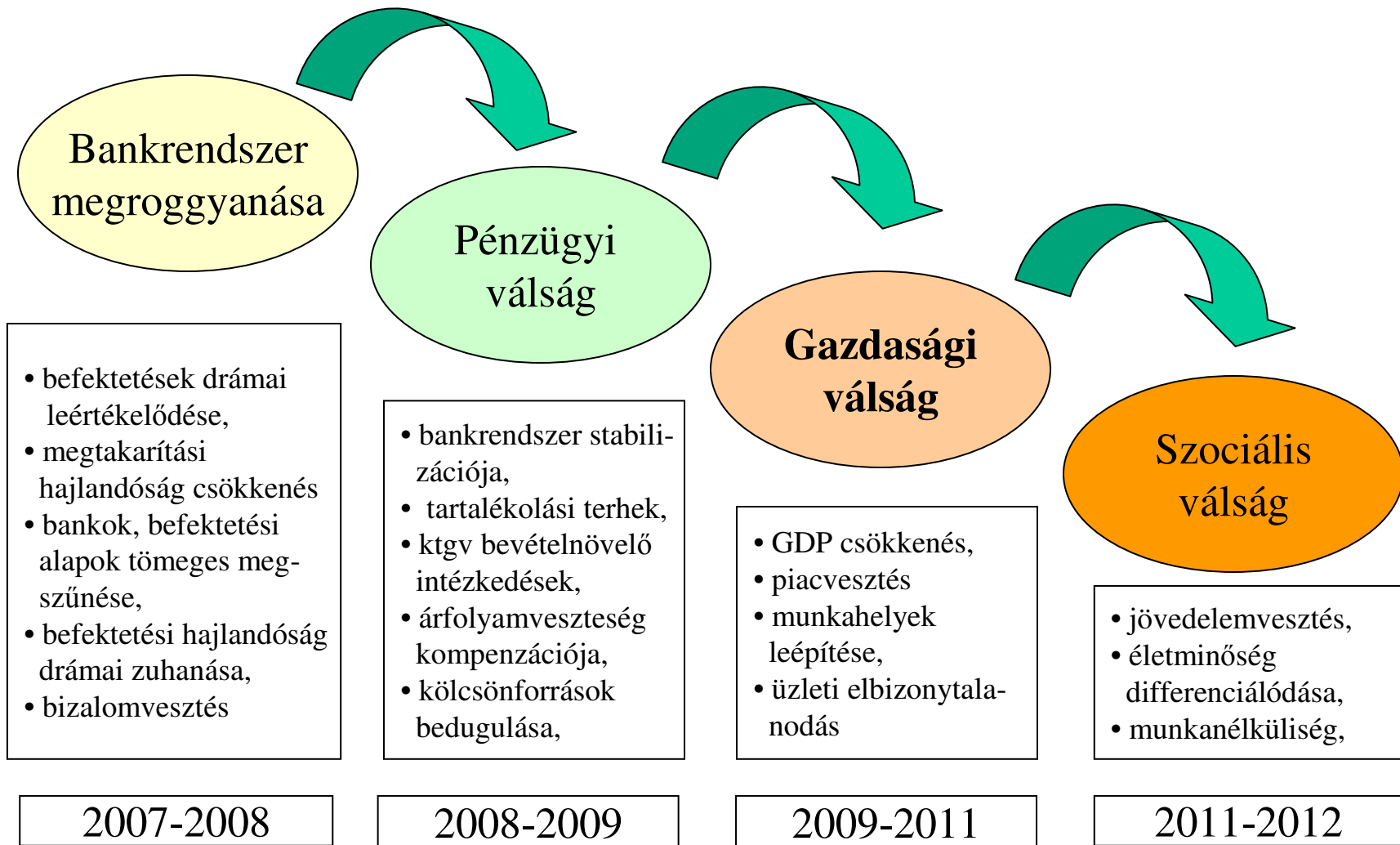
„Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat,
s így mindegyik determinált.”

(József Attila: Magad emésztő)

Az előadás főbb gondolatkörei

- 1.) Világgazdasági folyamatok – válság és kiútkeresés
- 2.) Európa a nemzetközi adóversenyben és adóverseny az Európai Unióban
- 3.) Az adók és járulékok felértékelődési trendjei
- 4.) Az EU27 országok adórendszerei és strukturális jellemzői:
 - Direkt, indirekt adók és szociális járulékok,
 - Fogyasztást, munkát és tőkét terhelő adók és járulékok
- 5.) A 25 éves évforduló előtt álló hazai adó- és járulérendszer átfogó értékelése
- 6.) A hazai adómodernizáció kívánatos és lehetséges irányai

A globális és átfogó válság főbb fázisai

2012. április 23

Forrás: Pitti Zoltán szerkesztése

„A globális adósságállomány jelenleg
a világ által előállított GDP érték
háromszorosának felel meg”

Forrás: Európai Politikai Tanulmányok Központja, 2011

2012. április 23

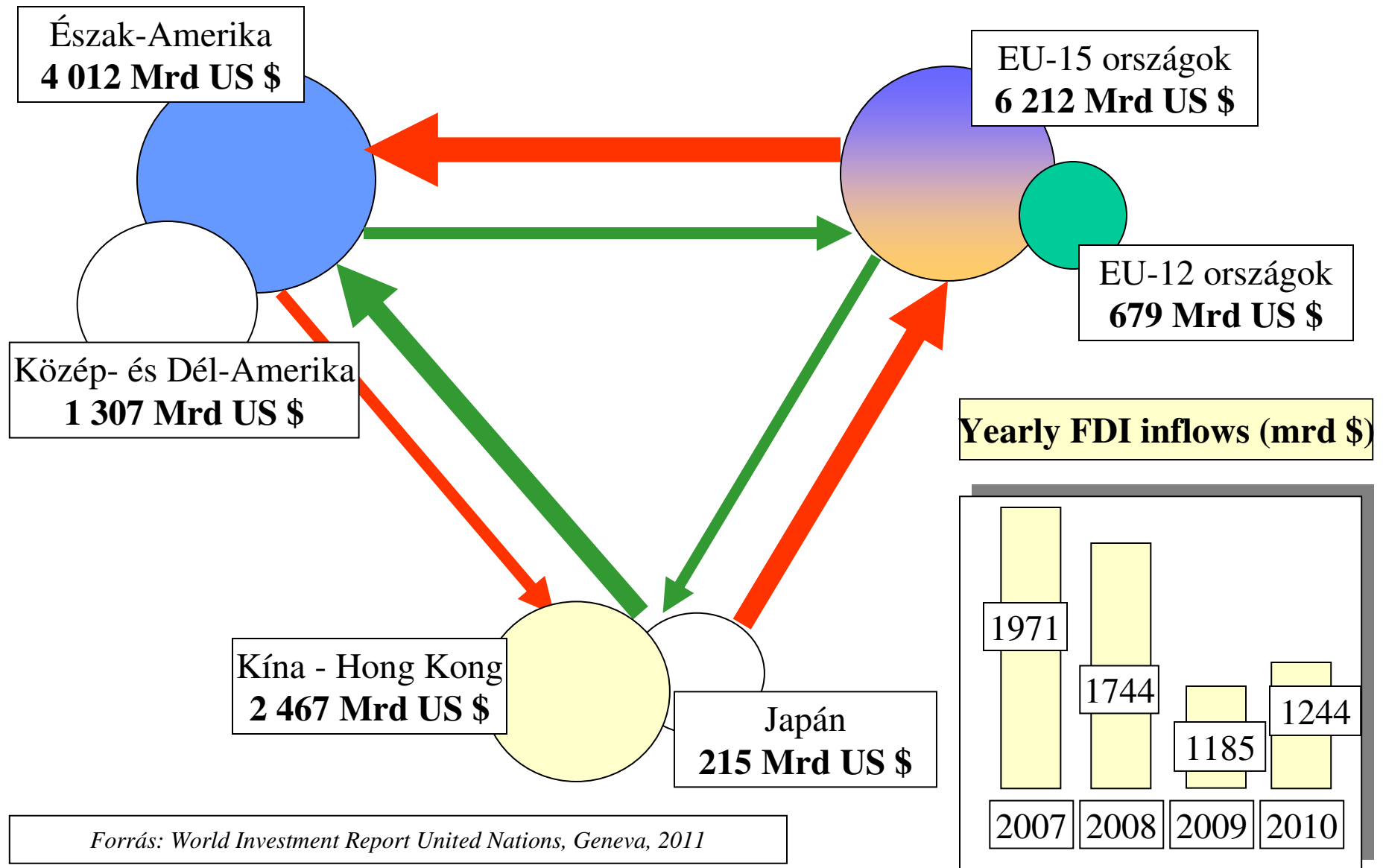
„Eredeti” válságfelhalmozás a világban

- **Reálgazdasági** folyamatok és **pénzügyi folyamatok** erőteljes **távolodása**;
- **Gazdasági válság** (növekedési ütem mérséklődése),
- **Szociális válság** (munkahelyek leépítése, jövedelmek befagyasztása, megélhetési költségek emelkedése),
- Költségvetési **hiány és az adósságállomány** felfutása a fejlett országokban (USA, EU)
- **Pénzügyi rendszerek** (US \$, euró) megingása,
- **Észak-Afrika** (politikai dominó és az olajárak emelkedése – gazdasági következményei),
- **Japán** (földrengés és az atomkatasztrófa kára a GDP 4-5%-a, ám ennél nagyobb a jövőbeni energiapolitikát érintő negatív hatása),

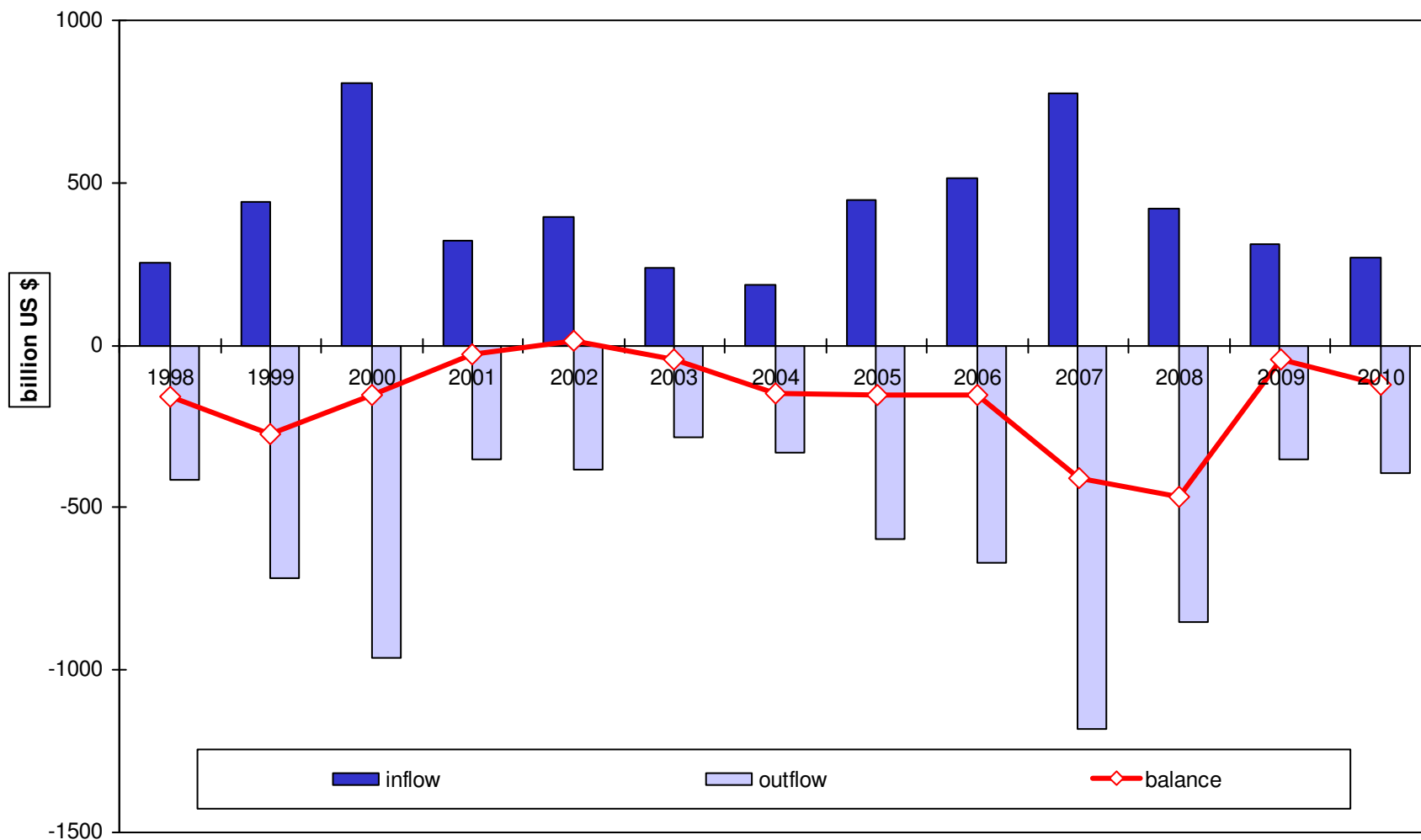
Túlzott figyelem a fiskális és monetáris folyamatokra, s megfeledkezünk a reálgazdaságról

- Exportképesség és importigény különbsége, a ***külkereskedelmi mérleg alakulása*** (lásd: PIIGS országok kontra Magyarország);
- ***FDI áramlás*** (külföldi források fogadása helyett tőkeexport);
- A bruttó hozzáadott értéknek ***a kibocsátás arányában mért gyengülése***, s a teljesítmények végletes differenciálódása,
- A jövedelemalapú bruttó hozzáadott értéken belül ***a munkajövedelmek csökkenése***, illetve ezzel ellenkezőleg a bruttó működési eredmény, vagyis a profit emelkedése (következmény a fizetőképesség gyengülése, s ennek hiányában a belső piacra termelő gazdaság növekedési esélyeinek romlása);
- ***A termelési szerkezet romlása*** (erőforrások alacsonyabb hatékonyságú ágazatokba áramlása);
- Regionális közeledés helyett a ***régiók távolódása***, az életminőség differenciálódása

FDI állomány (inward stock) a „triász” térségeiben, 2010

Az EU27 országokba érkező és a közösségből kiáramló működő tőke éves értéke (FDI)

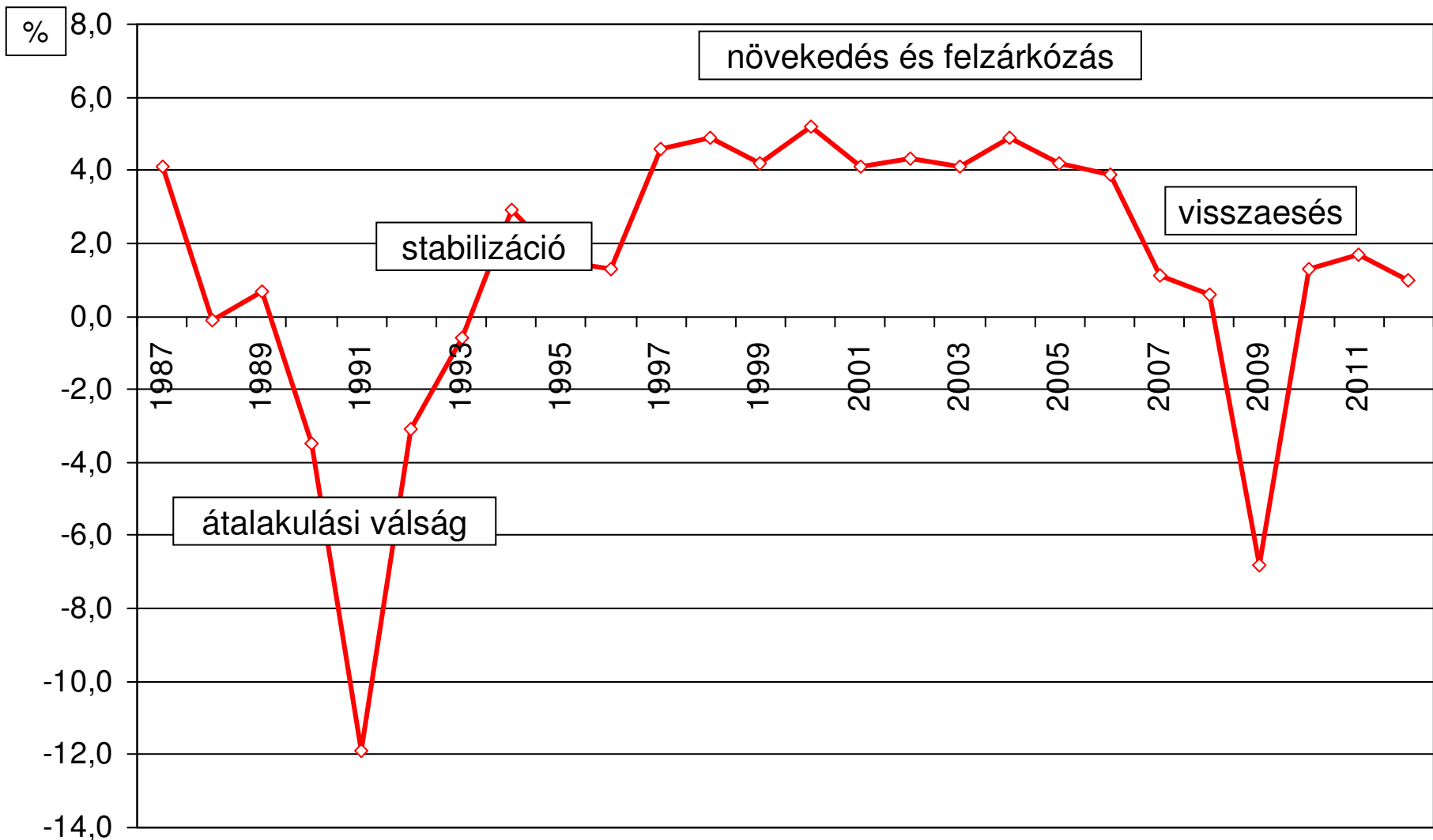
2012. április 23

Forrás: World Investment Report adatai

Az *FDI* áramlás jellegzetességei

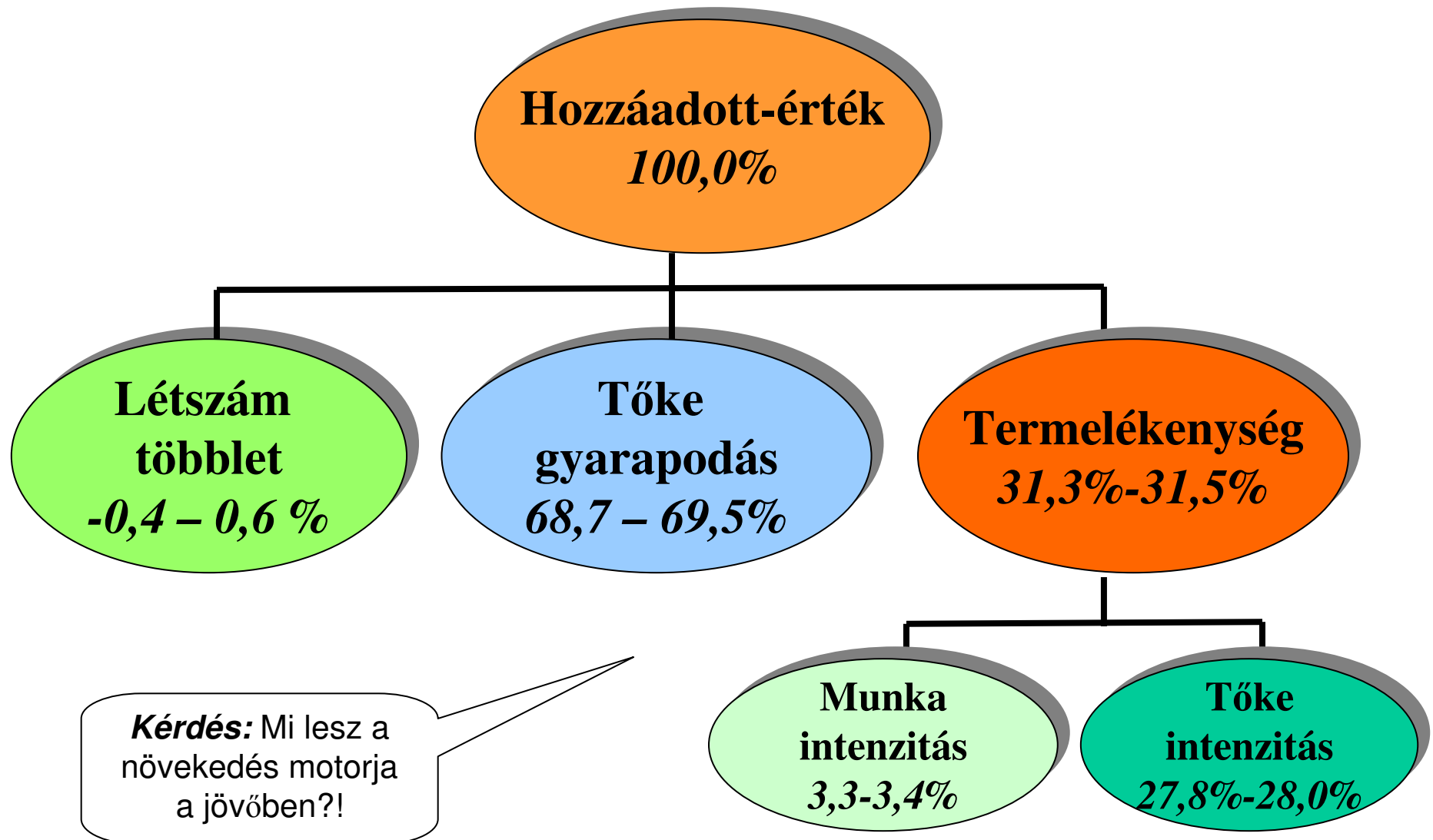
- A vállalkozások élnek a *szabadságelvek alkalmazásával*;
- A tőkeáramlás tipikus következménye a *felvásárlás*, az *egyesülés*, a privatizációs lehetőségeket kihasználó *tulajdonszerzés*, illetve *zöldmezős beruházások*;
- A tőkeáramlás következtében *a vállalkozások átlélik az országhatárokat*, miközben a nemzetállamok továbbra is nemzeti határok között működnek;
- Erősödő *kompatibilitási probléma* a piacgazdaság feltételrendszer, illetve az állam helyét és szerepét kijelölő konzervatív gondolkodás érvényesülése

GDP teljesítmény alakulása Magyarországon (1987-2012)

Forrás: KSH és az MNB adatai alapján a szerző összeállítása

A bruttó hozzáadott-érték gyarapodása és a növekedést meghatározó tényezők (1997-2011)

2012. április 23

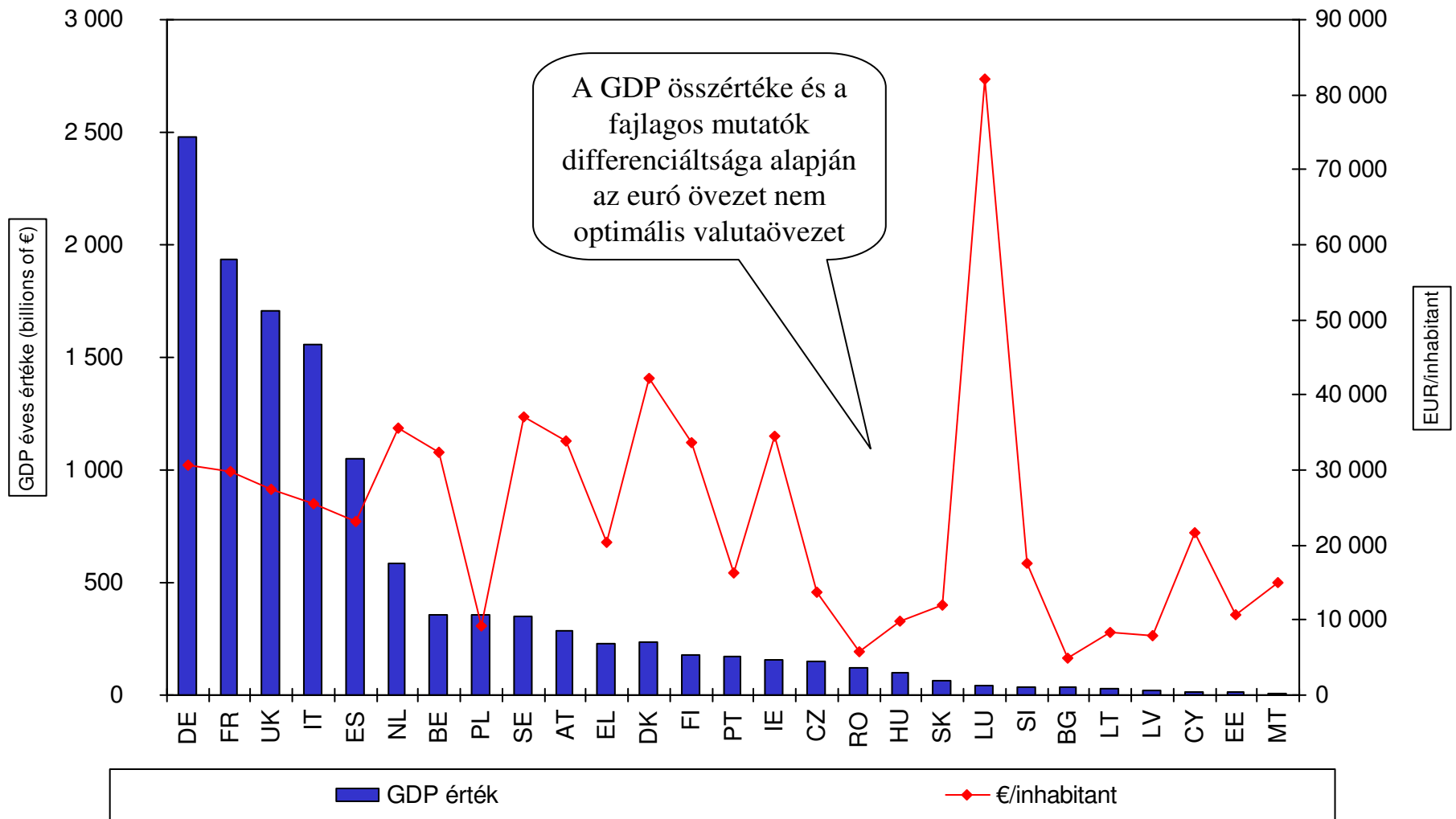
Európa és a közelmúlt

- *Lelassult növekedési ütem*, romló versenyképesség, amit a *világgazdasági válság tovább súlyosbított*,
- Költségvetési *hiány és adósságállomány* drámai felfutása (megkésett korrekció),
- *Eurózóna fenyegetettsége* (Görögország, Írország, Olaszország, Portugália, Belgium, Spanyolország),
- *Lisszaboni program* megghiúsulása (integráció erősödése helyett gyengülés, közösségi célok fedezet nélkül, intézményrendszer alacsony hatékonysága),
- *Demográfiai bomba* (korösszetétel, nyugdíjrendszer fenntarthatatlanná válása, migrációs terhek),
- Közösségi *jövőkép elhomályosulása*, kételyek az Európa 2020 programmal szemben

Az EU főbb működési jellemzői alapján megvonható következtetések

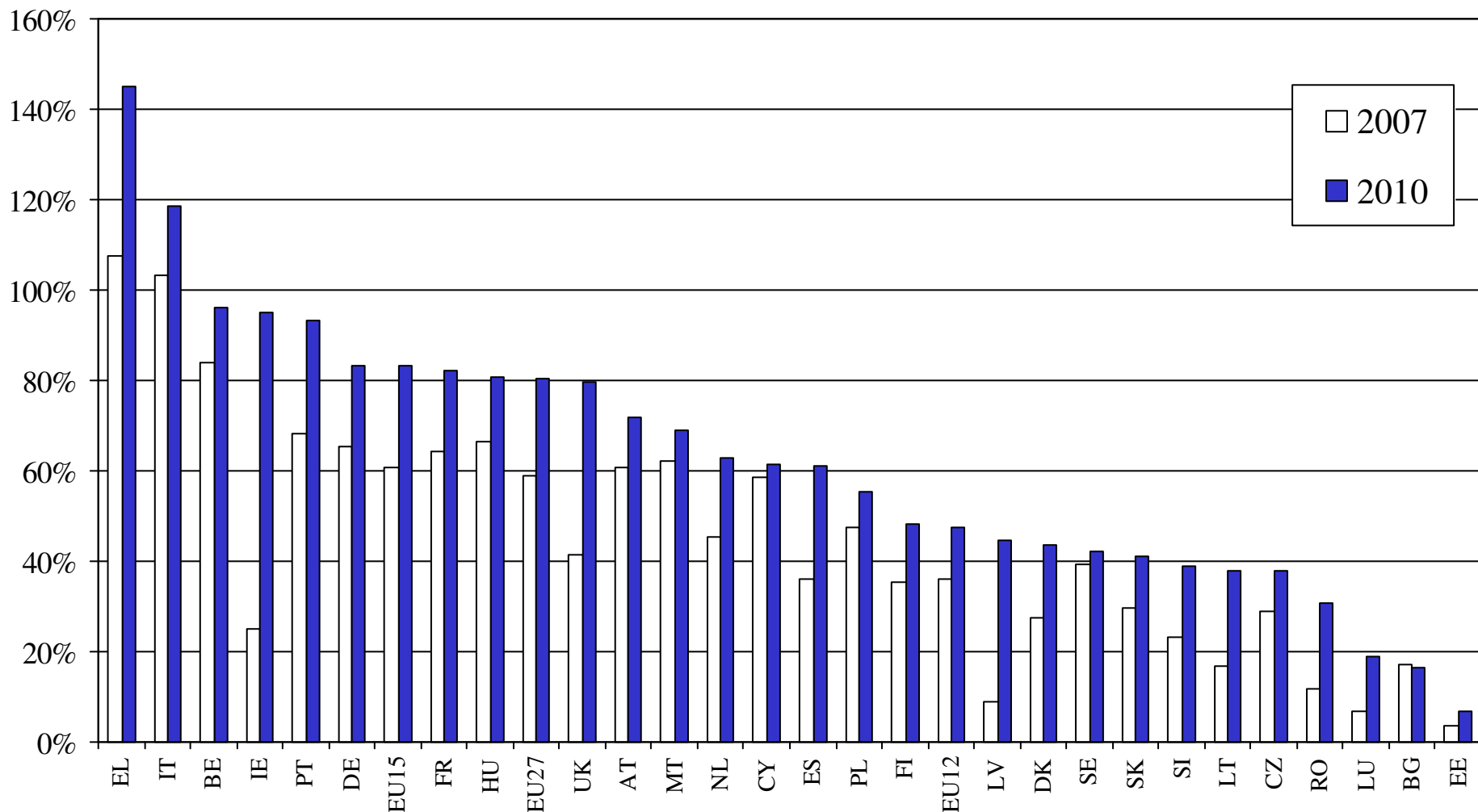
- Az EU **megkésve és erőtlenül reagált** a világgazdasági folyamatok kedvezőtlen változására;
- A válságkezelő **intézkedések többsége nem közösségi szintű**, hanem nemzetállami jellegű (a protekcionizmus erősödő veszélyével);
- A nemzetállami intézkedések **alapvetően bevétel-túlsúlyosak** és a kiadási oldal racionalizálása bizonytalan elvi alapokon nyugszik;
- Az euró övezet országainak nagyobbik felében **csak most kezdődik** a válság idején felhalmozott iszonyatos költségvetési deficitek leépítése;
- Összességében az EU még mindig csak a válságkezeléssel foglalkozik, s még **halvány jelei sincsenek meg a válság utáni helyzetre történő felkészülésnek** (az Európa 2020 program – jelenleg – semmivel nem nyugszik biztosabb alapokon, mint a lisszaboni program)

GDP in current prices (total in EUR millions and EUR/inhabitant), 2010

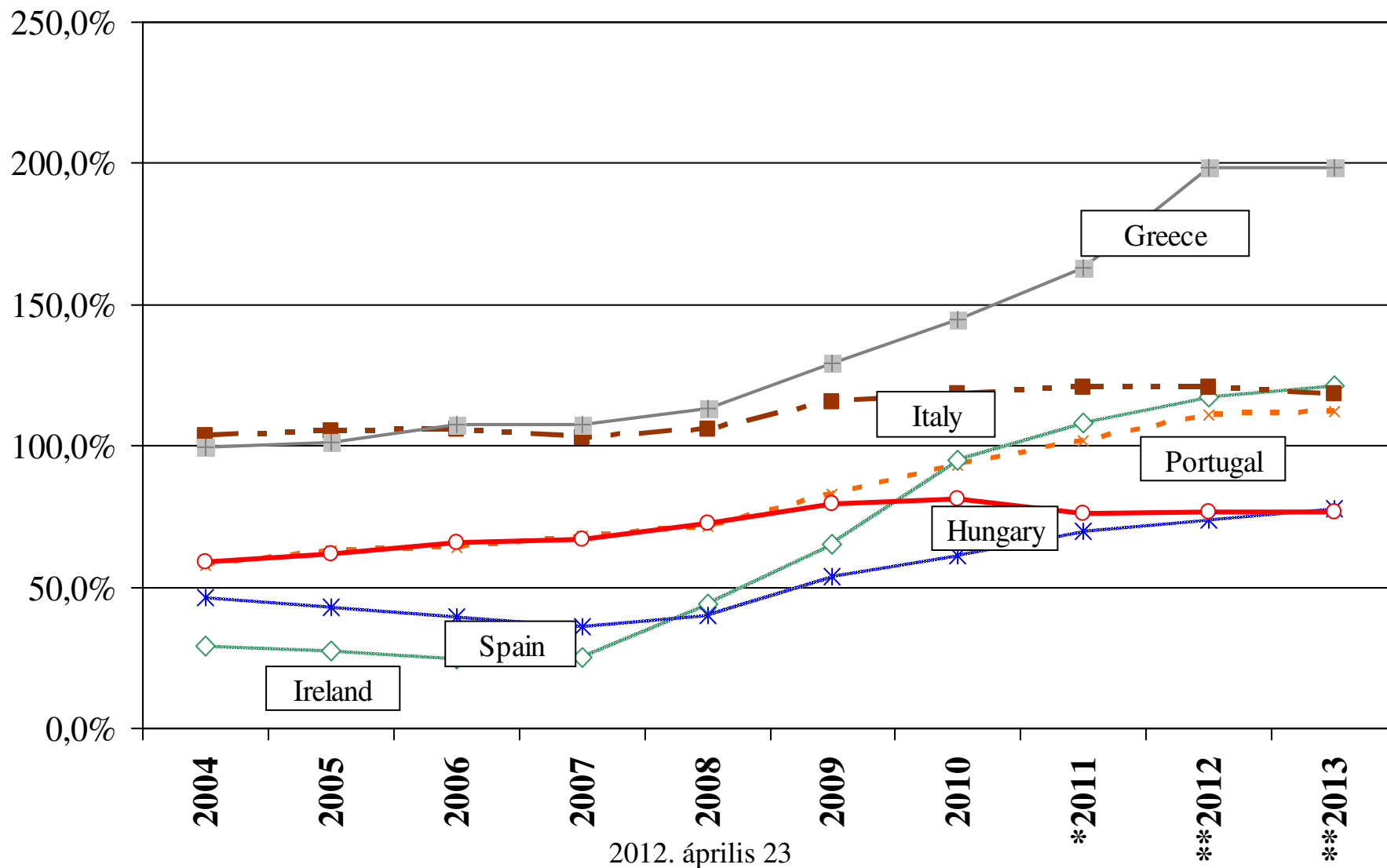
2012. április 23

Az EU27 országok konszolidált adósságállománya a GDP arányában (2007-2010)

Forrás: Eurostat – Data Explorer adatai alapján

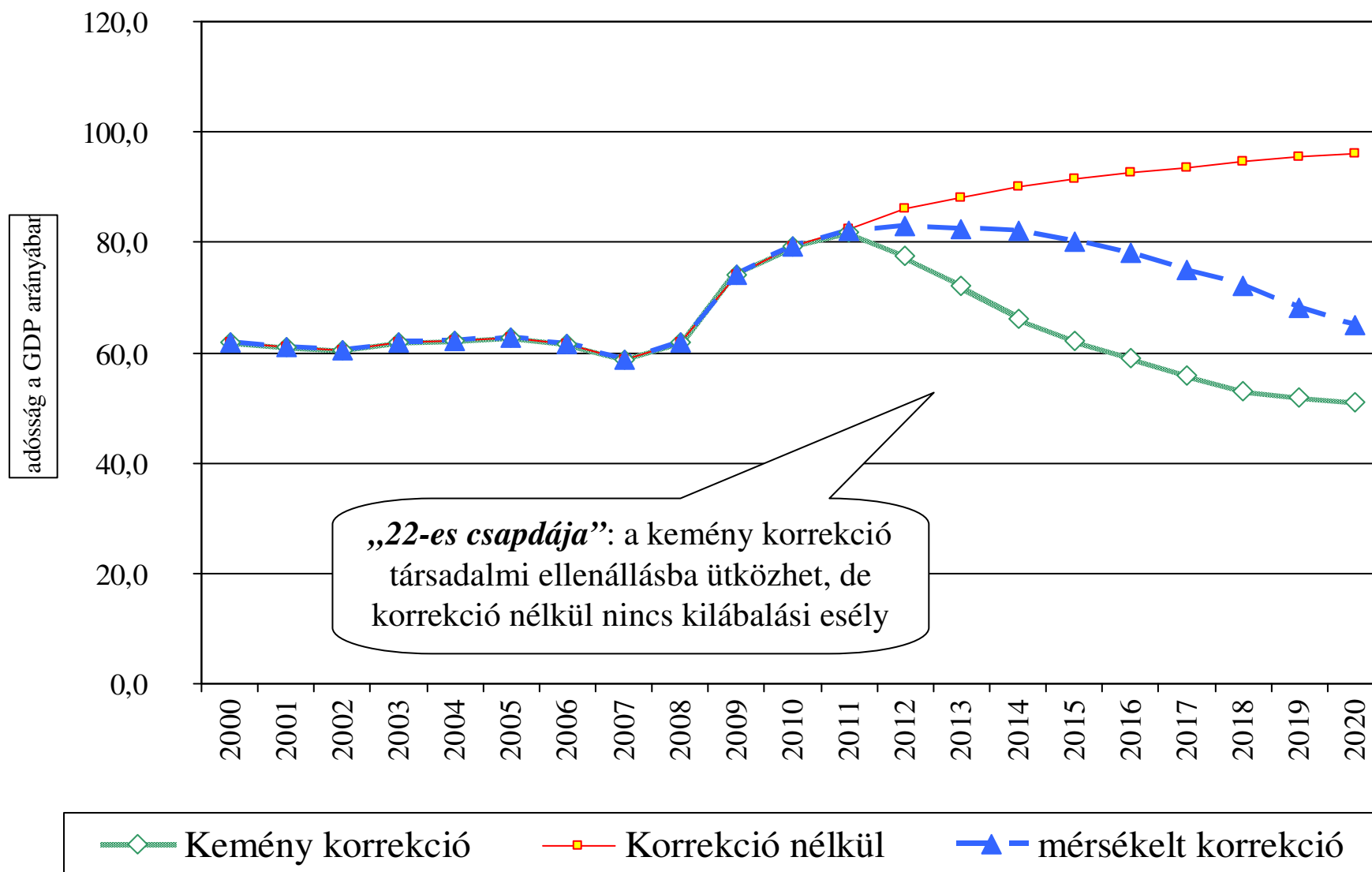
A PIIGS országok és Magyarország konszolidált adósságállománya a GDP arányában (2000-2013)

A gazdasági válság mélységét és tartósságát meghatározó tényezők

- A belső piac *mérete* (EL, SI, IE, de PL, ES);
- A pénzügyi rendszer *fertőzöttsége* (UK, IT, ES);
- Nemzetközi „*kitettség*” és transznacionalizálódási index alakulása (HU, SK);
- A *külker kapcsolatok* kiegyensúlyozottsága és/vagy egyensúlyhiányos állapota;
- A belső keresletben rejlő *piacbővítés esélye*;
- A *gazdaságpolitika kiszámíthatósága* (hitelképesség, üzleti bizalmi index, munkavállalók biztonságérzete);

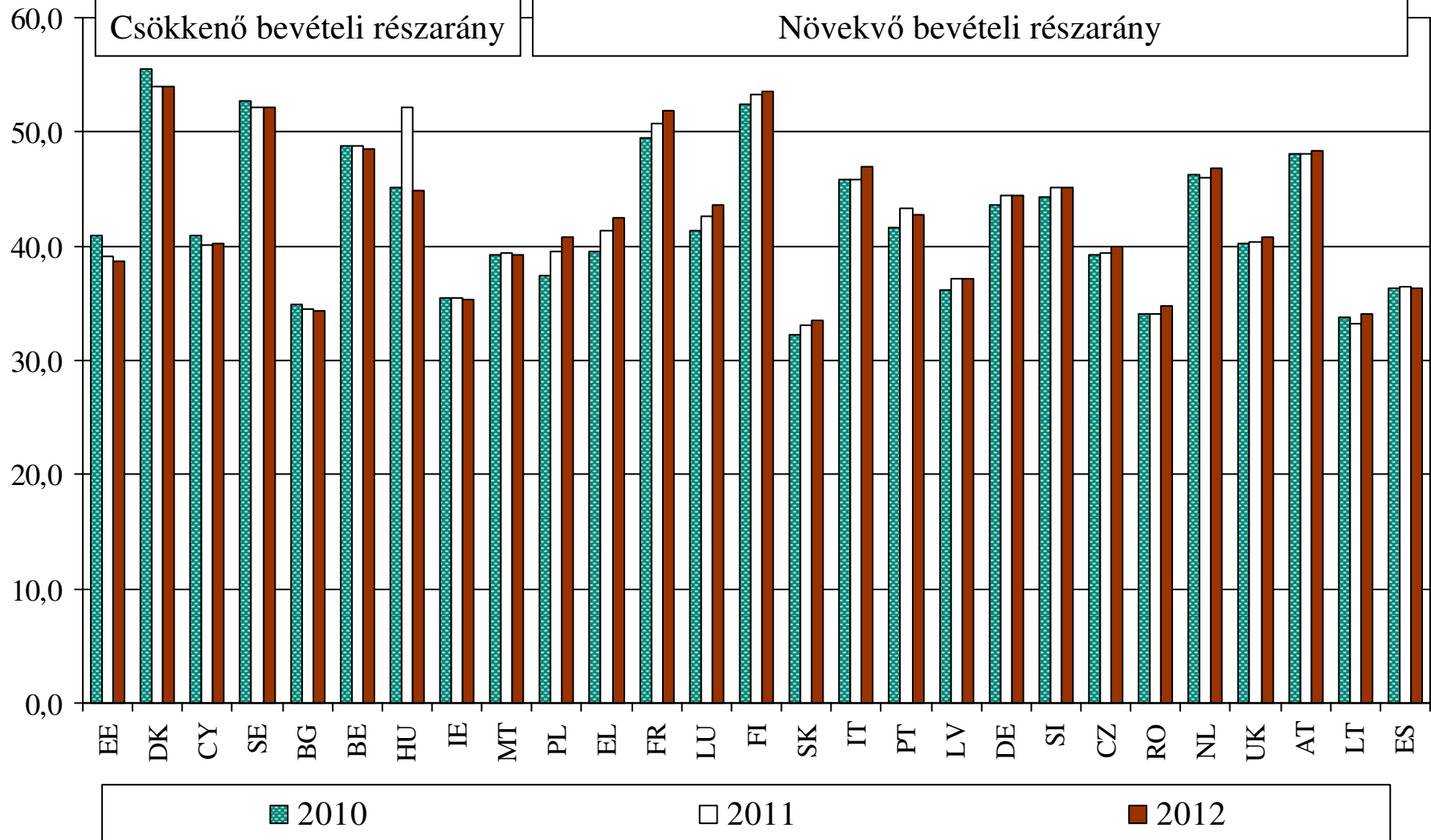
Az EU27 adósságállomány leépítésének programfüggő változása

2012. április 23

Az EU27 országok GDP arányában számolt költségvetési bevételeinek változása 2010 és 2012 között

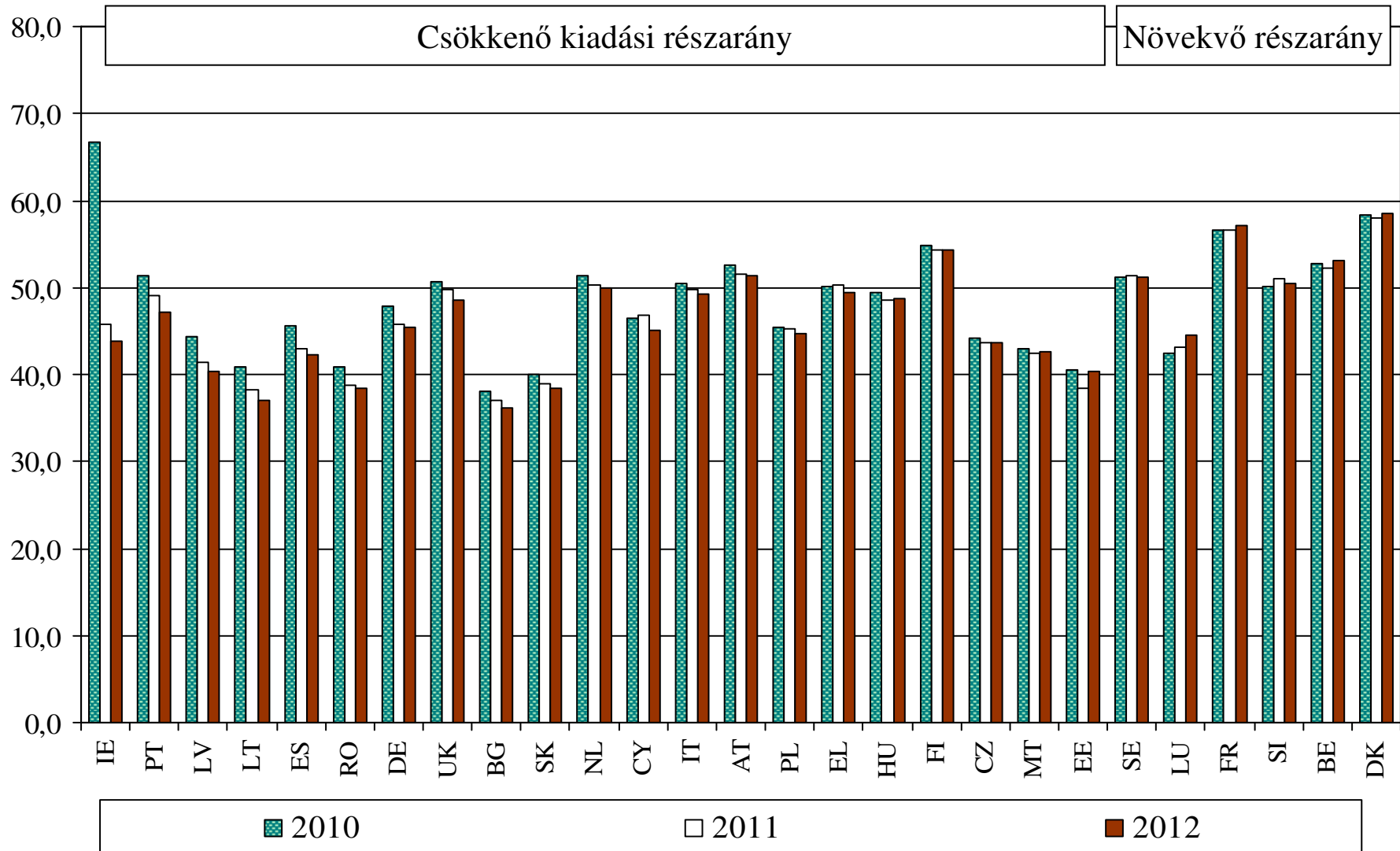
(%)

2012. április 23

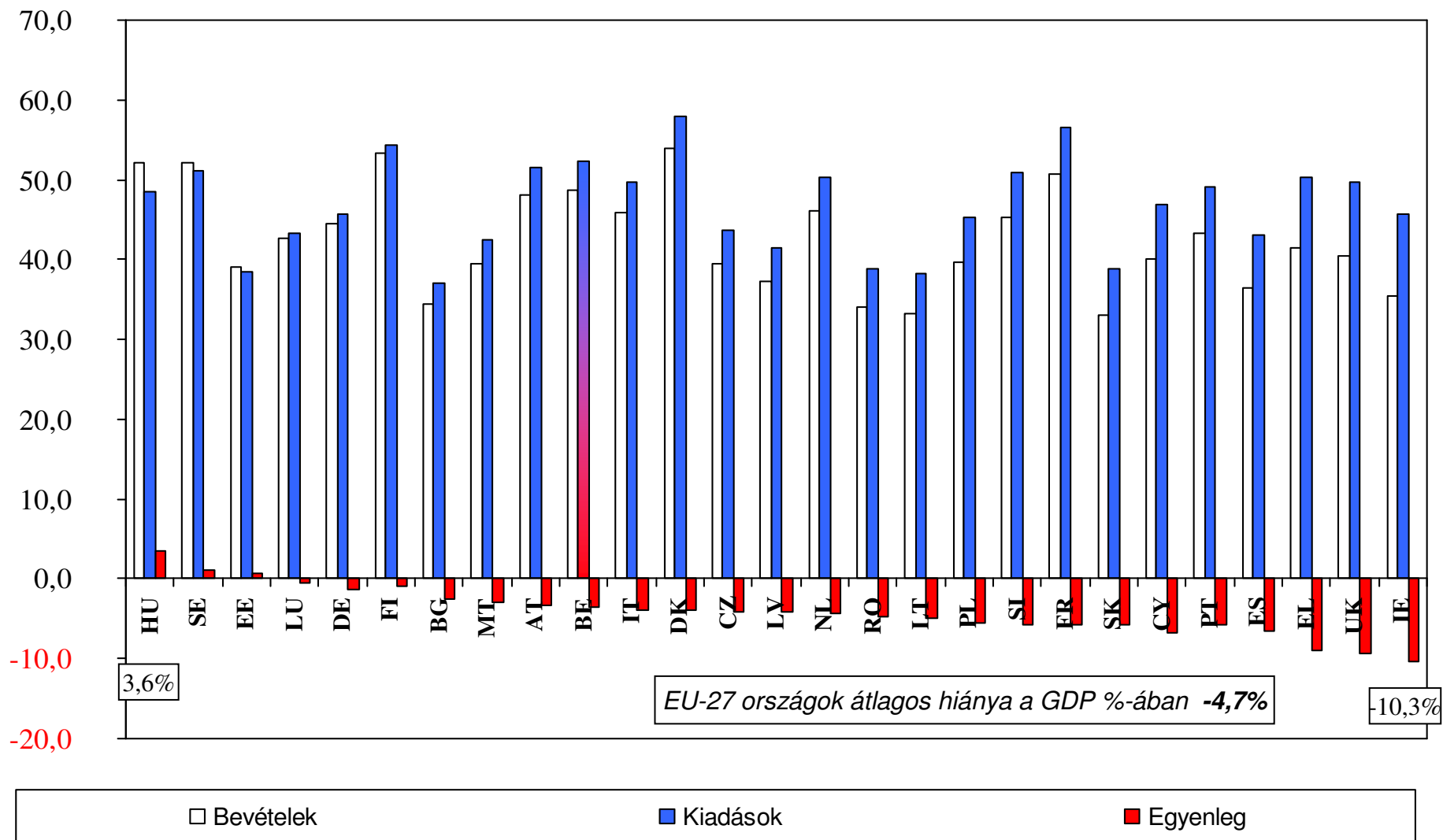
Az EU27 országok GDP arányában számolt költségvetési kiadásainak változása 2010 és 2012 között

(%)

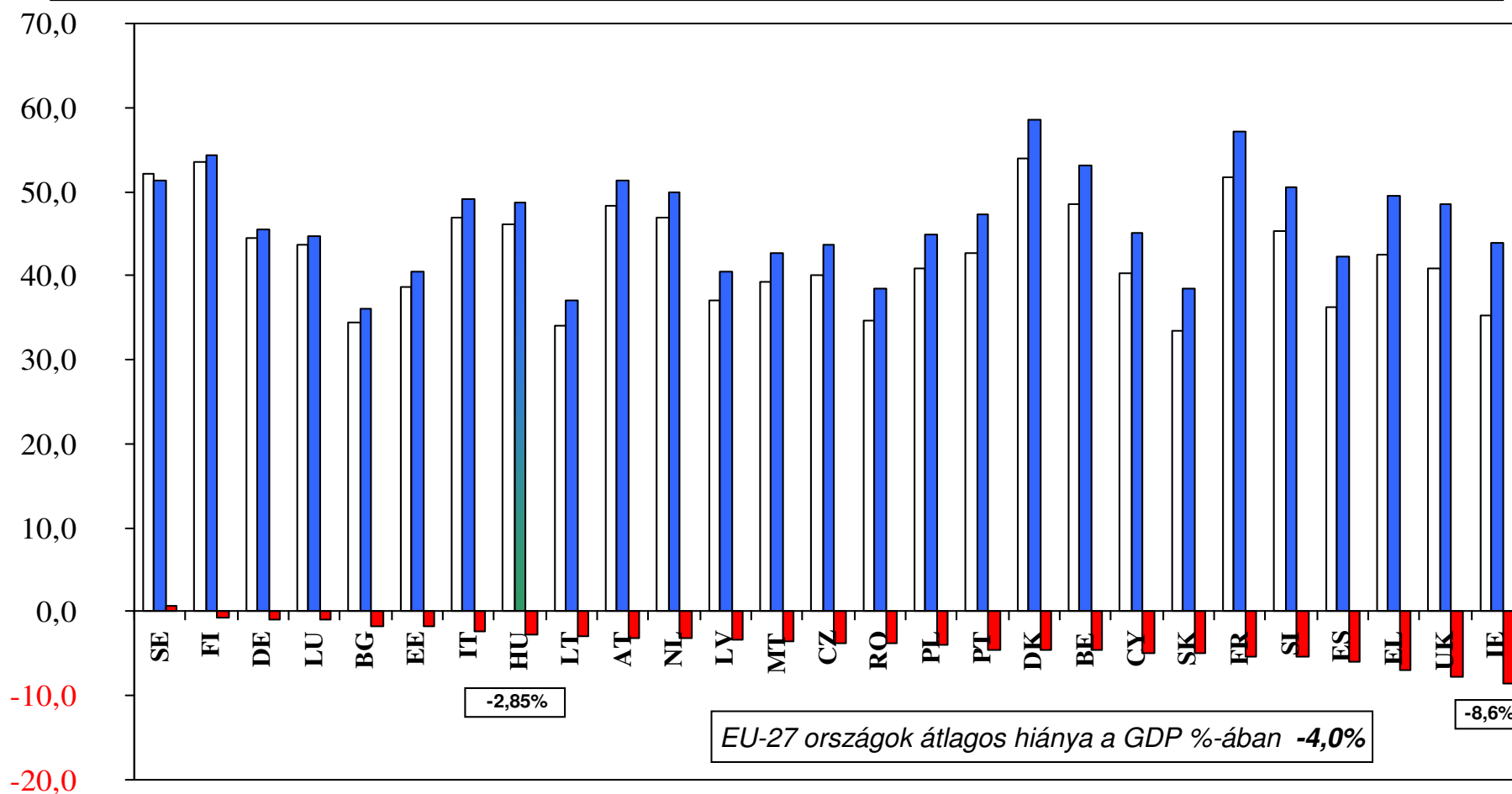
2012. április 23

Az EU-27 országok 2011. évi államháztartási bevételei és kiadásai a GDP százalékában – hiány szerint rangsorolva

Source: European Economic Forecast, Autumn 2011, EUROSTAT

Az EU-27 országok 2012. évi államháztartási bevételei és kiadásai a GDP százalékában – hiány szerint rangsorolva

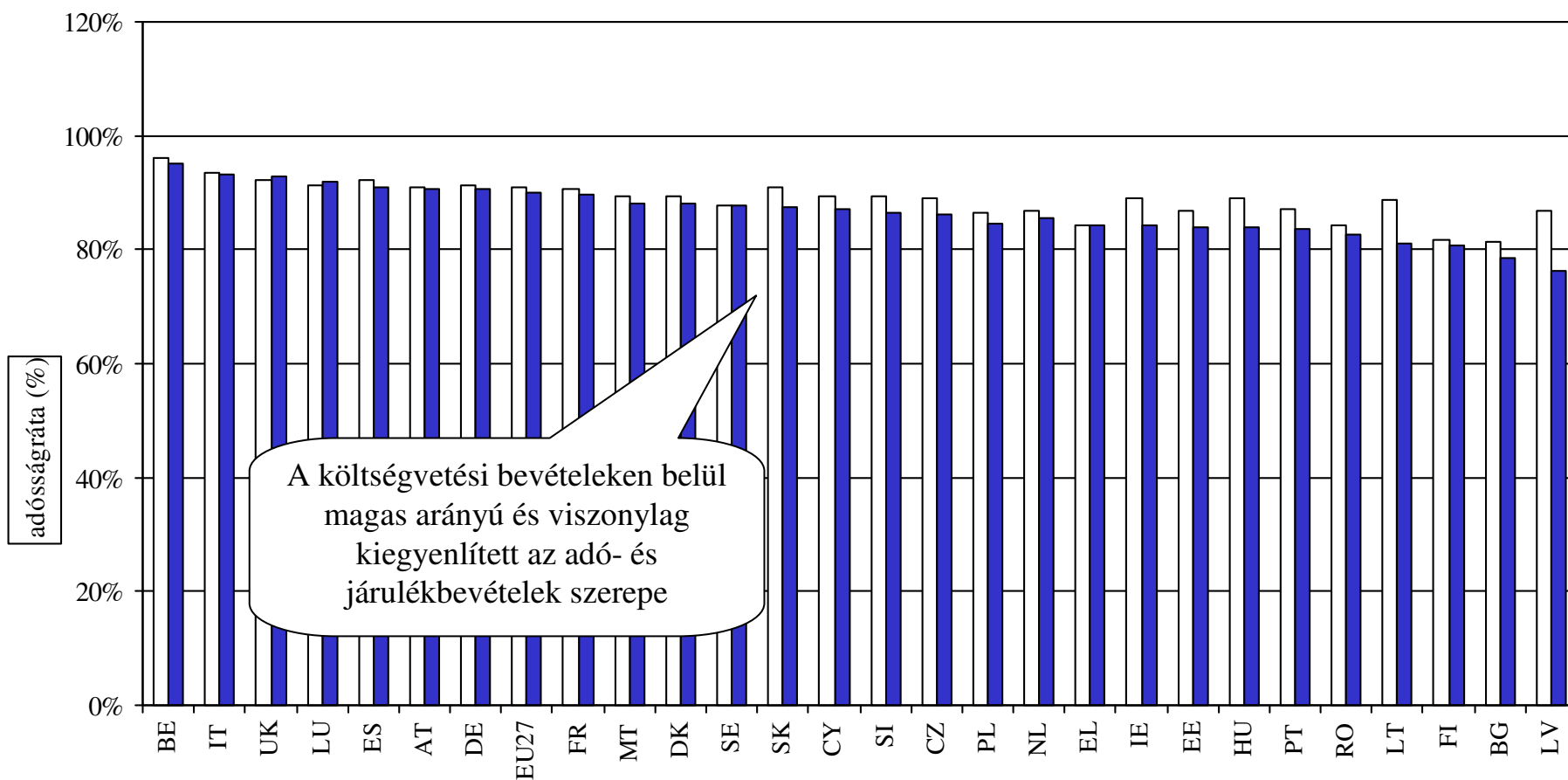
□ Bevételek

■ Kiadások

■ Egyenleg

Source: European Economic Forecast, Autumn 2011, EUROSTAT

Adó- és járulékbevételek részaránya a költségvetés összes bevételeiből az EU27 országokban (2007-2010)

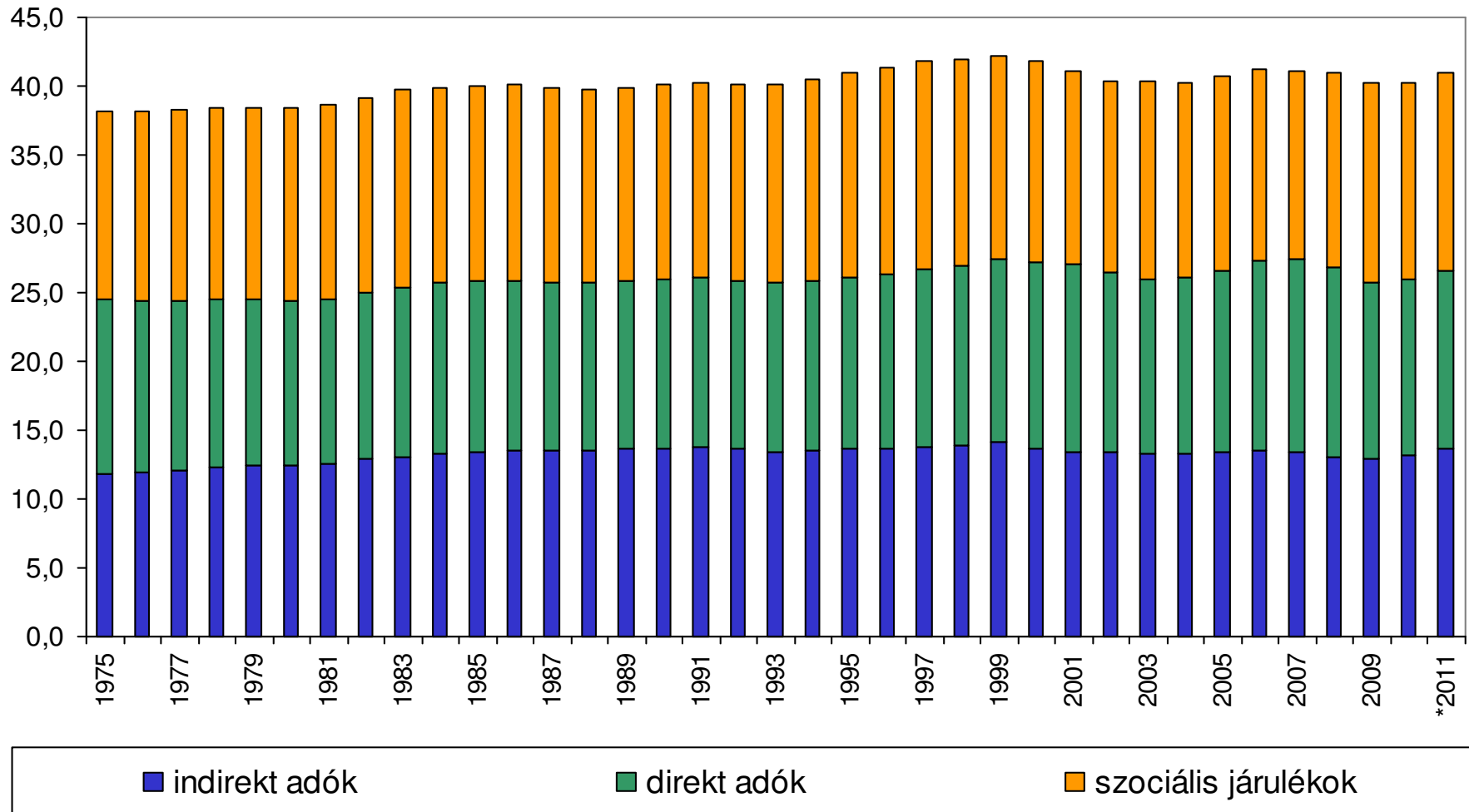

□ adók az összbevételek %-ában, 2007

■ adók az összbevételek %-ában, 2010

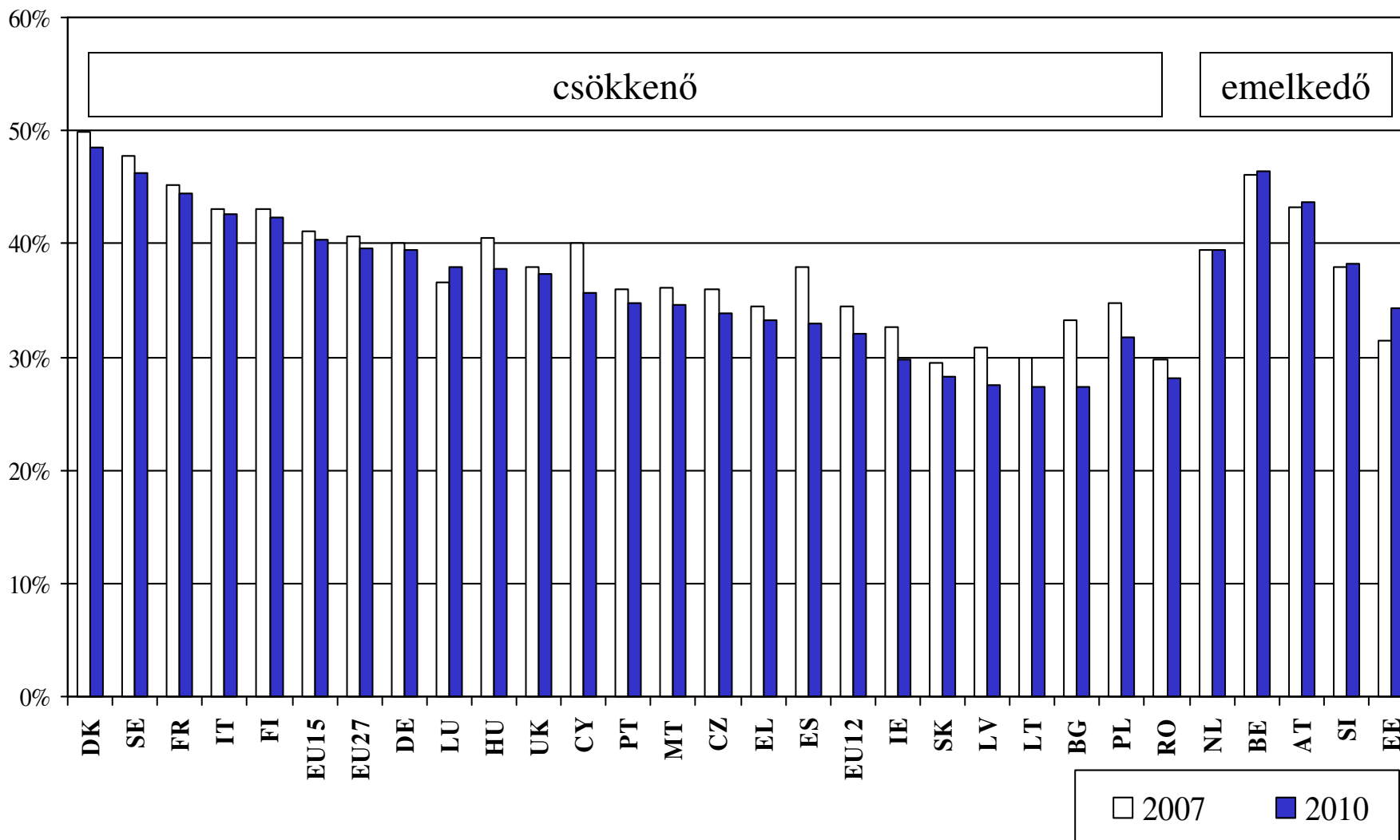
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

Adó- és járulékbevételek megoszlása főbb közteherviselési típusok szerint az EU15 országokban (1975-2011)

Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

A GDP arányos adóterhelés változása az EU27 országokban (2007-2010)

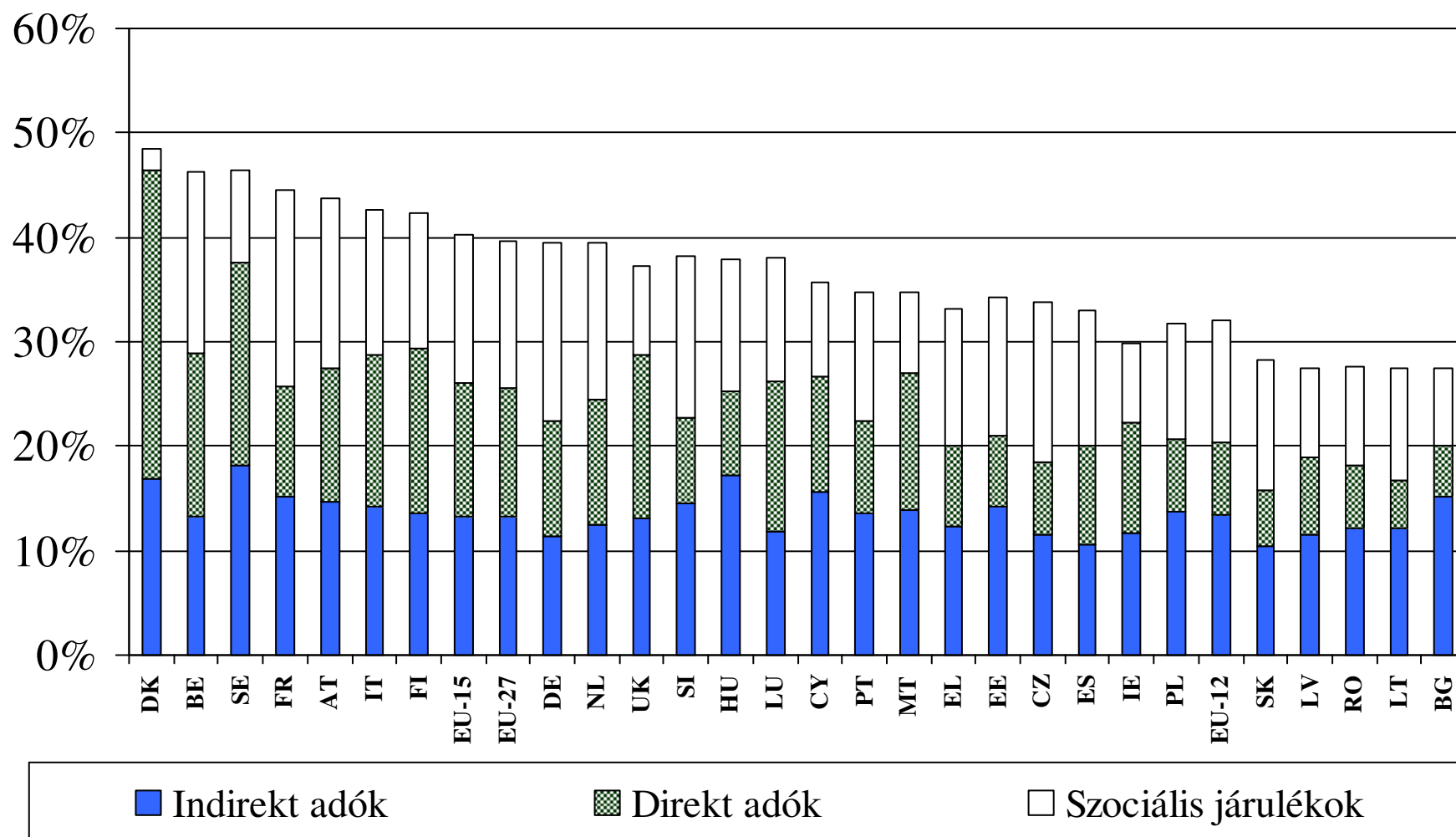
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

A GDP arányos adóterhelés változása klasszikus csoportosítás szerint az EU tagországokban (2007-2010)

	EU-15		EU-12		EU-27		HU	
	2007	2010	2007	2010	2007	2010	2007	2010
Indirekt adók	13,4%	13,2%	13,7%	13,3%	13,5%	13,2%	16,3%	17,1%
Direkt adók	14,0%	12,9%	8,5%	6,9%	13,6%	12,4%	10,3%	8,0%
Szociális járulékok	13,7%	14,2%	12,2%	11,7%	13,5%	14,0%	13,9%	12,7%
<i>Adóteher összesen</i>	41,1%	40,3%	34,4%	31,9%	40,6%	39,6%	40,5%	37,8%

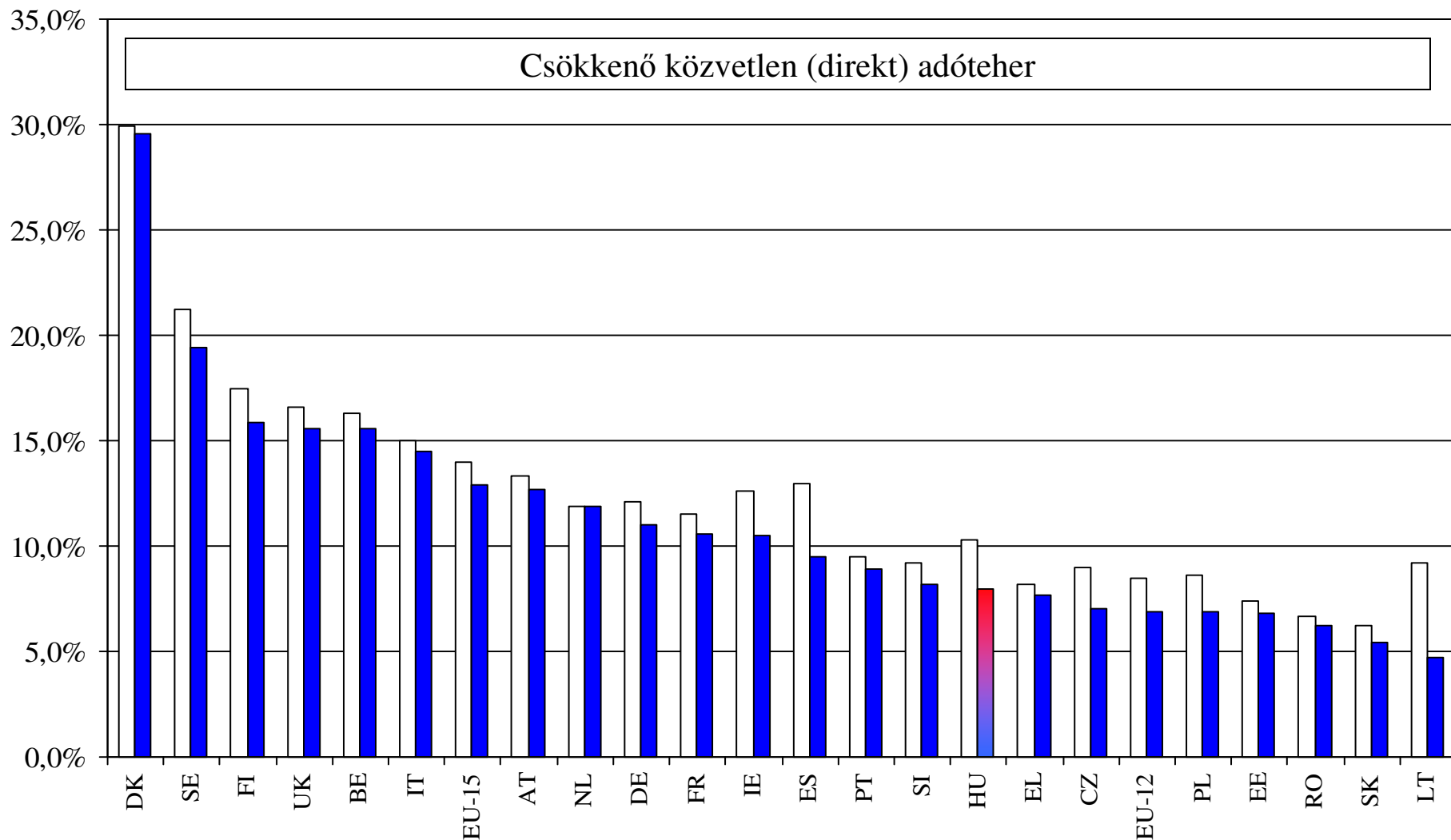
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés alapján Pitti Zoltán számításai

Az EU27 országok GDP arányos adó- és járulékbetételei főbb közteherviselési jogcímek szerint, 2010

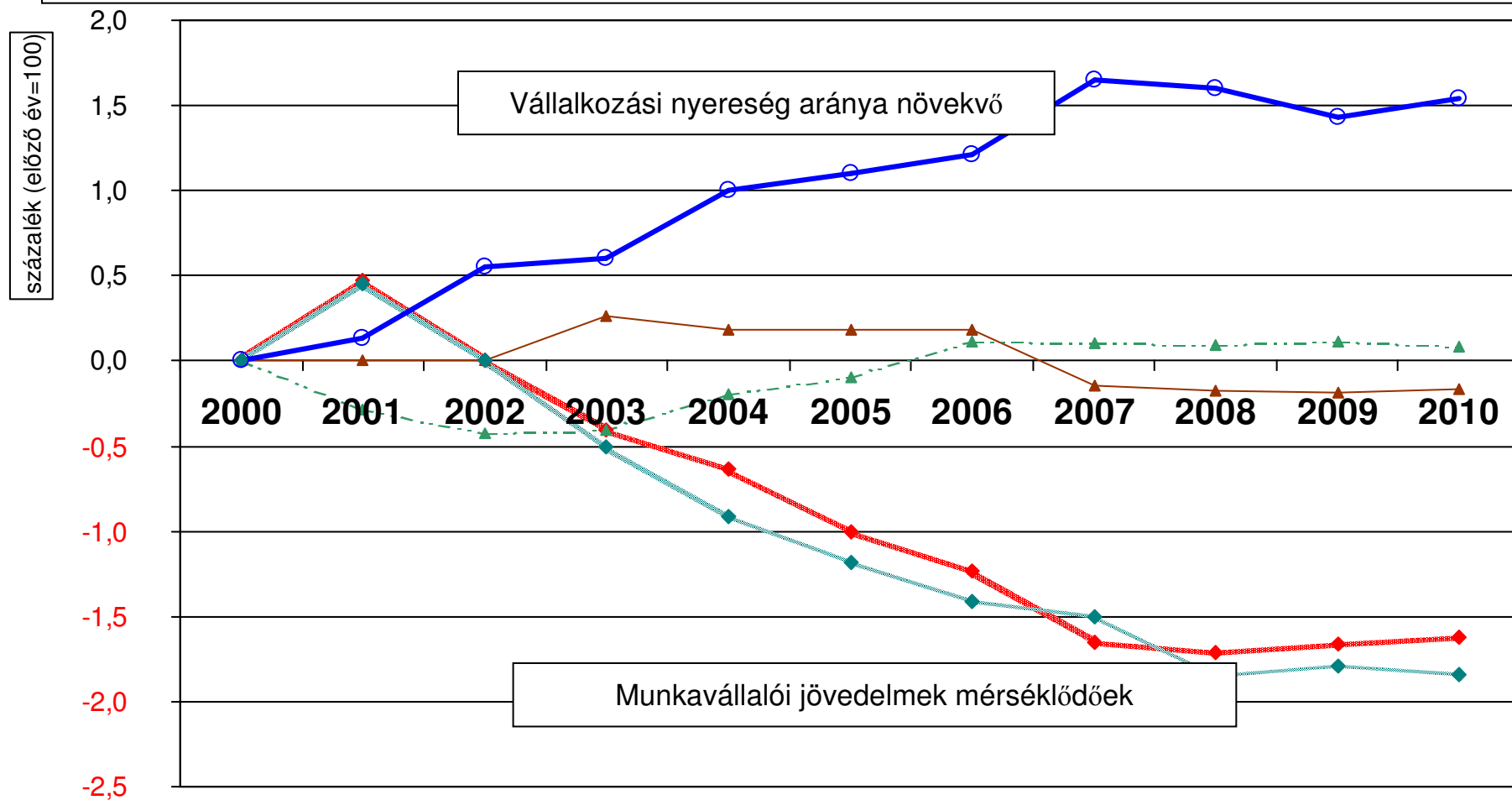
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

Közvetlen (direkt) adók a GDP százalékában (2007-2010)

2012. április 23

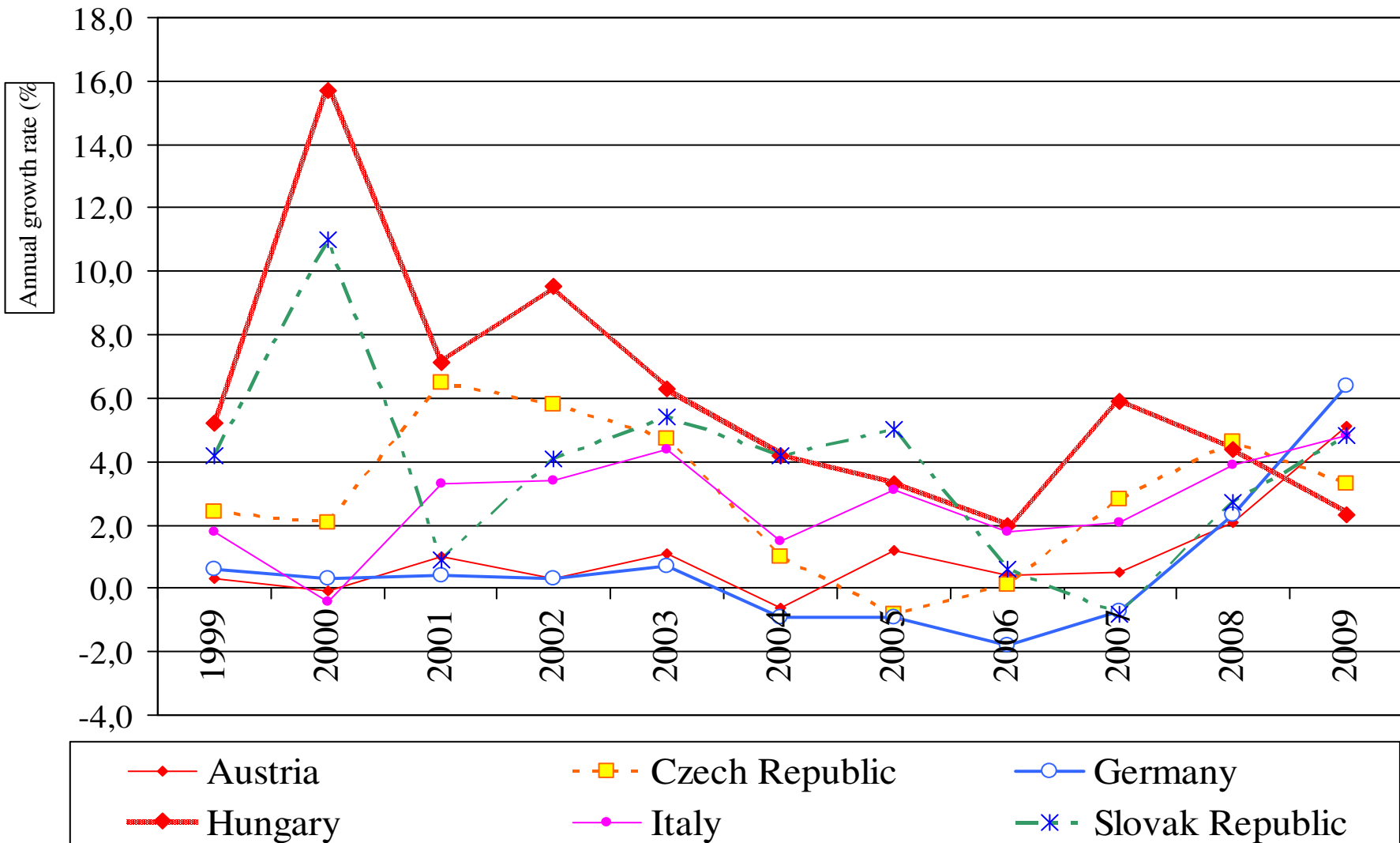
A jövedelem alapú GDP főbb összetevőinek évenkénti változása (2000-2010)

2012. április 23

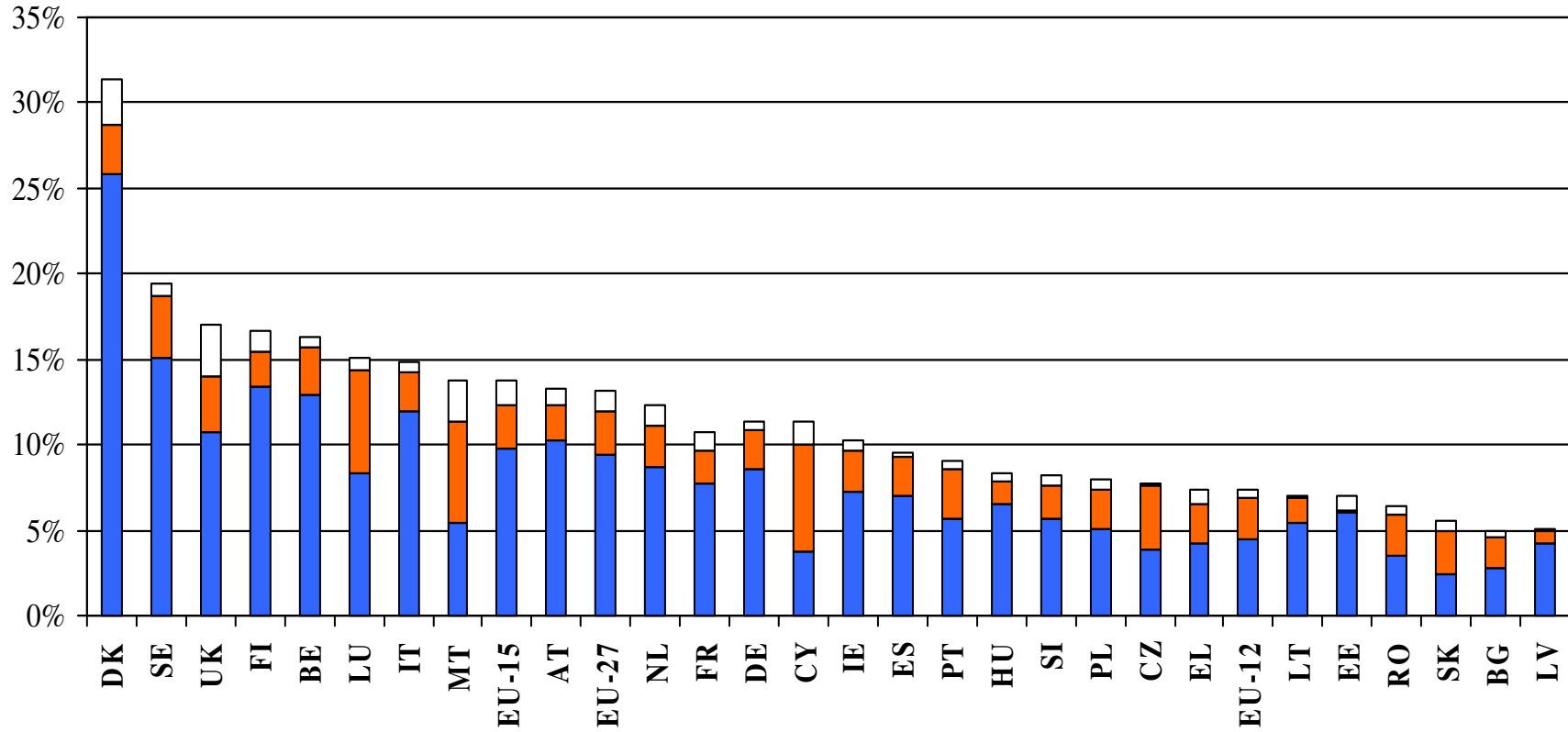
Source: European Economic Statistics, 2011

Unit Labour Costs – Annual Indicators

2012. április 23

A direkt típusú adók GDP arányában számolt részesedése az EU27 országokban, 2010

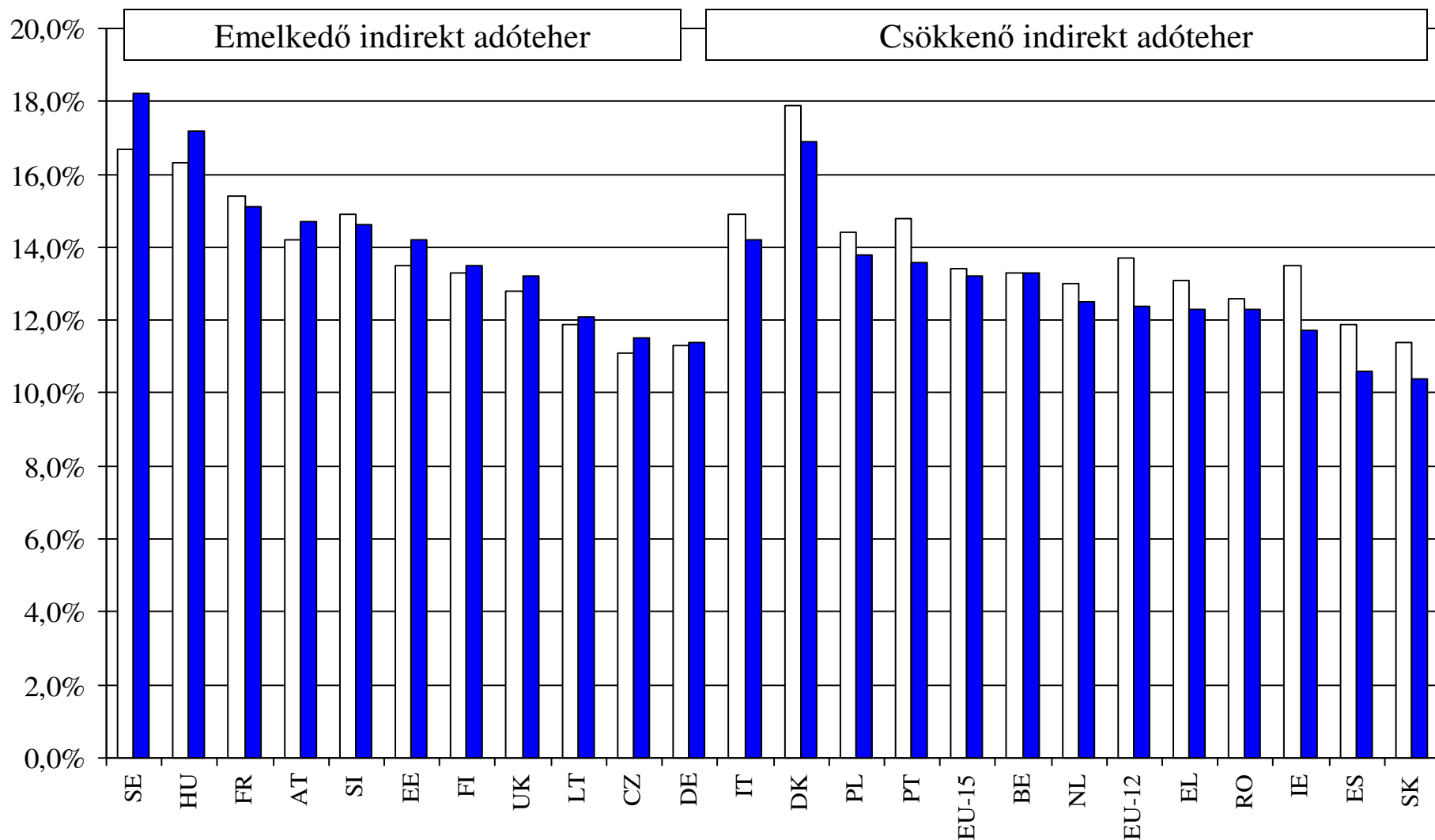
■ Személyi jövedelemadó

■ Társasági adó

□ Egyéb jövedelem típusú adók

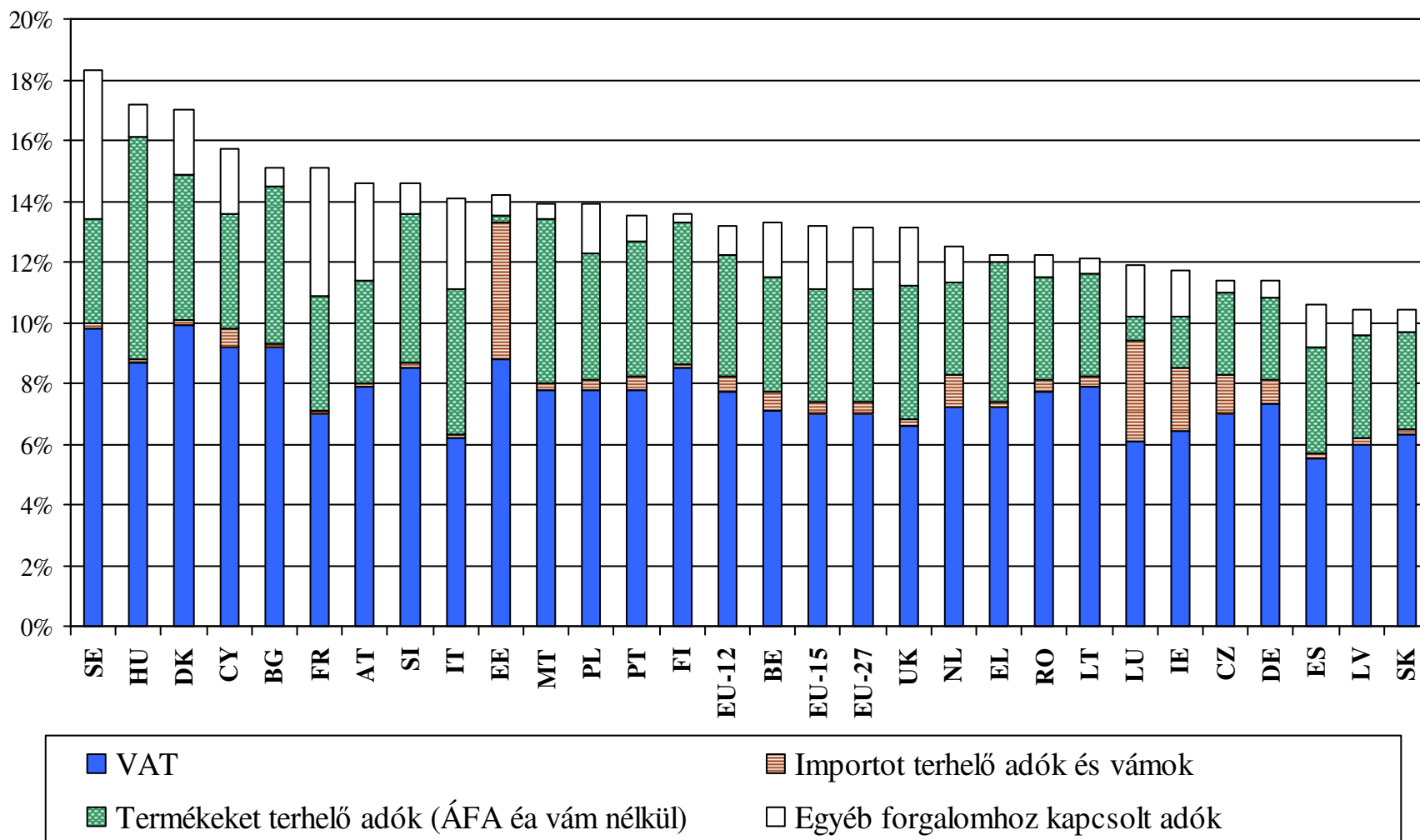
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

Közvetett (indirekt) adók a GDP százalékában (2007-2010)

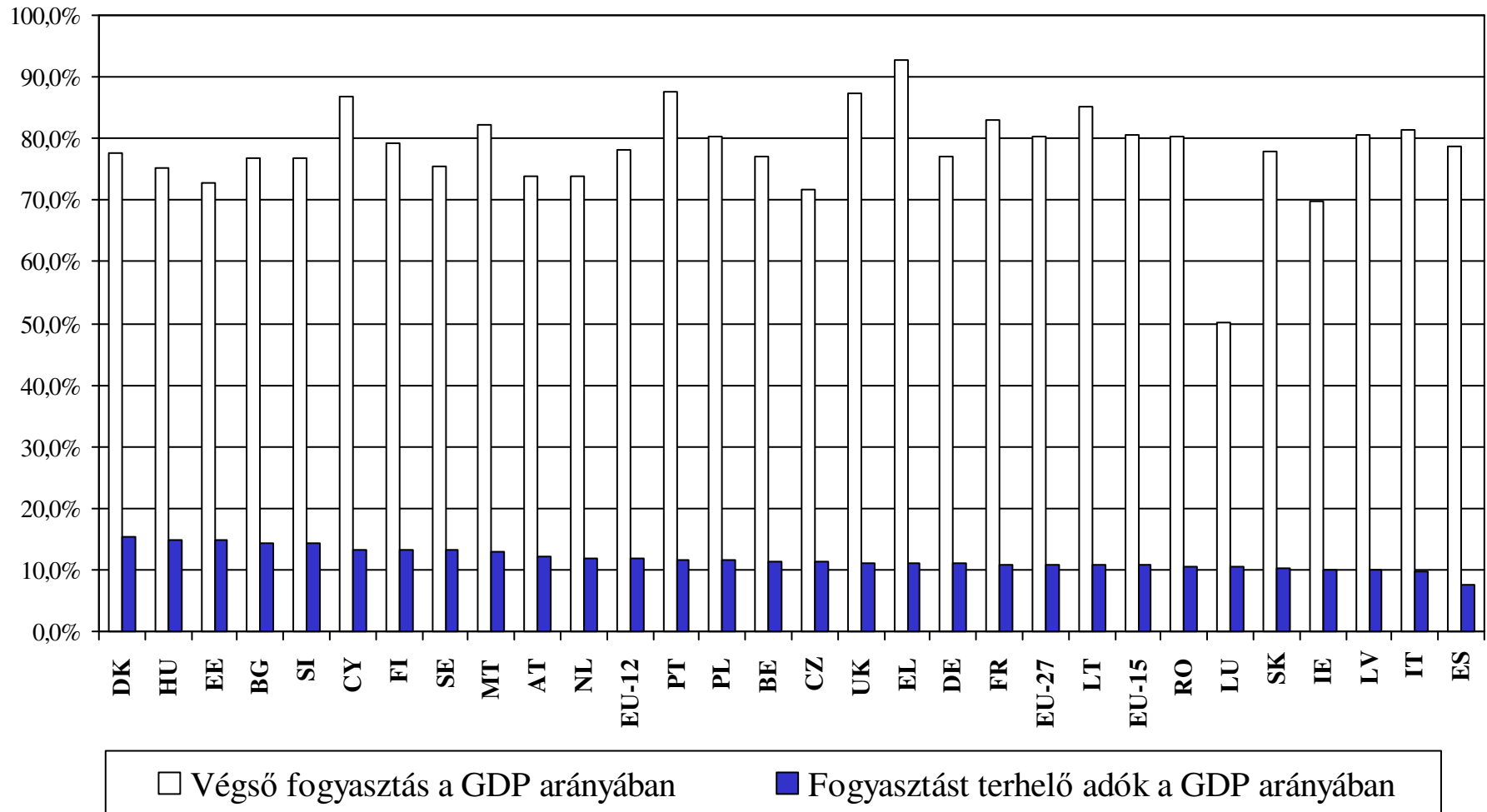
2012. április 23

Az indirekt típusú adók GDP arányában számolt részesedése az EU27 országokban, 2010

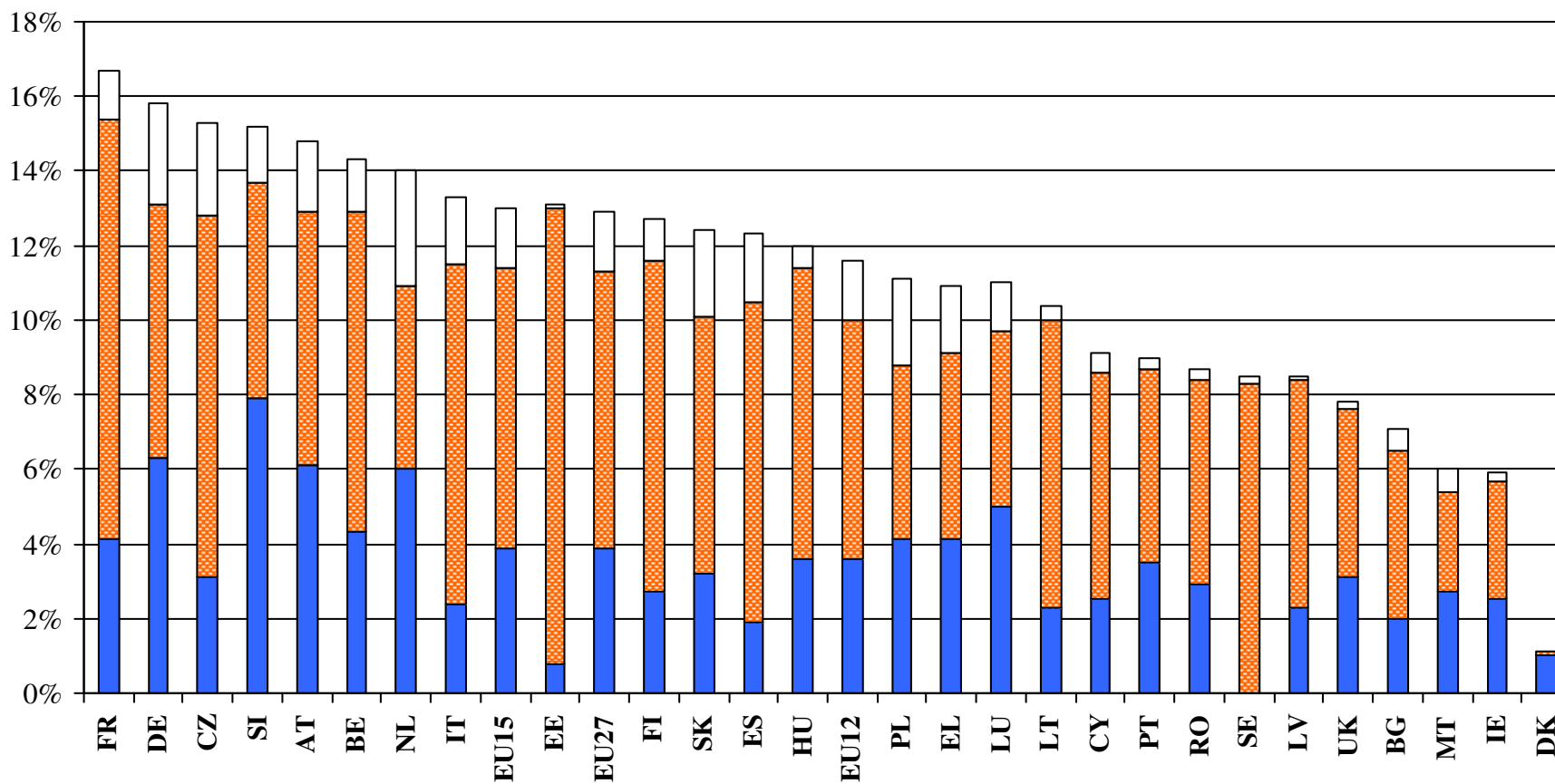
Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

A végső fogyasztás és a fogyasztásra épülő adóbevételek az EU 27 országokban, 2010

2012. április 23

A szociális járulékok GDP arányában számolt részesedése az EU27 országokban, 2010

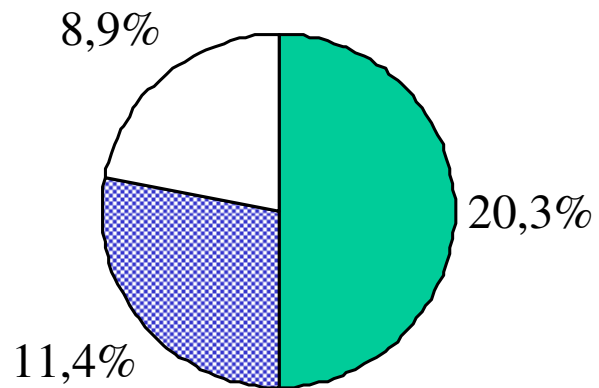

■ munkavállalói járulékok (biztosítottak)
 ■ munkáltatói járulékkötelezettségek
 ■ önfoglalkoztatók (önbiztosítottak)

Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

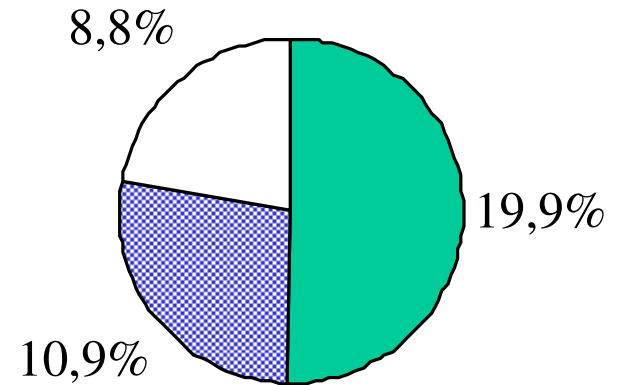
Az adók és járulékok közgazdasági funkciók szerinti megoszlása az EU27 országokban (2000-2010)

2000

■ munkát terhelő
■ fogyasztást terhelő
□ tőkét terhelő

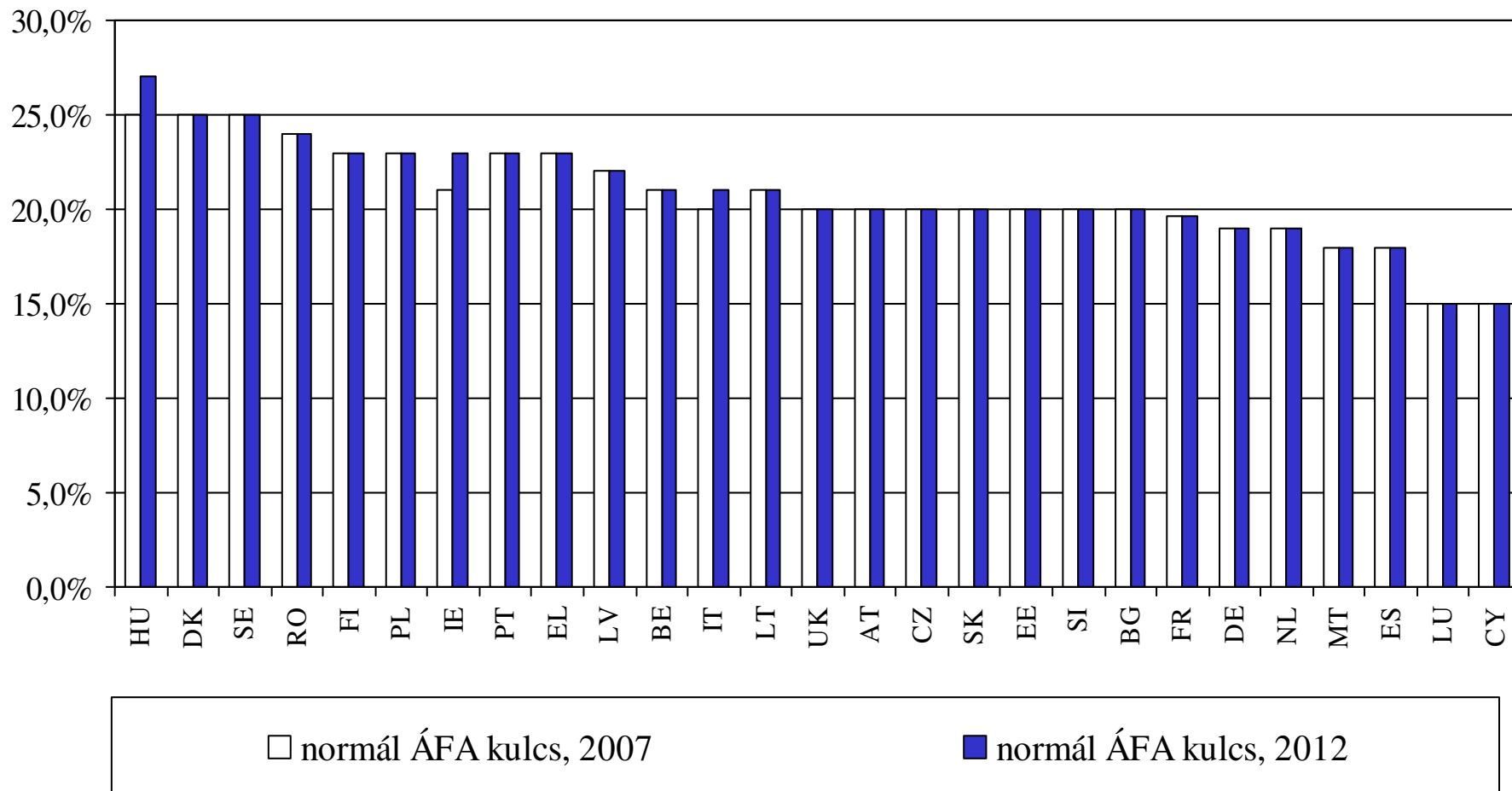
2010

■ munkát terhelő
■ fogyasztást terhelő
□ tőkét terhelő

Source: Eurostat – Data Explorer, 2012. 01. 25-i letöltés

A normál ÁFA kulcsok változása az EU27 országokban (2011-2012)

Forrás: European Commission, Taxud.c.1(2012)134284, 2012 edition

A válság következményeinek elhárítására tett intézkedések

Kiadáscsökkentő intézkedések

- Közsféra béreinek befagyasztása (EL, IE, PT)
- Közalkalmazotti létszám csökkentése (ES, EL),
- Nyugdíjkorhatár emelése (FR),
- Szociális juttatások szűkítése (UK, IE)
- beruházások fékezése, új beruházási programok törlése
- költségvetési tartalékalapok emelése (zárolások)

Bevételnövelő intézkedések

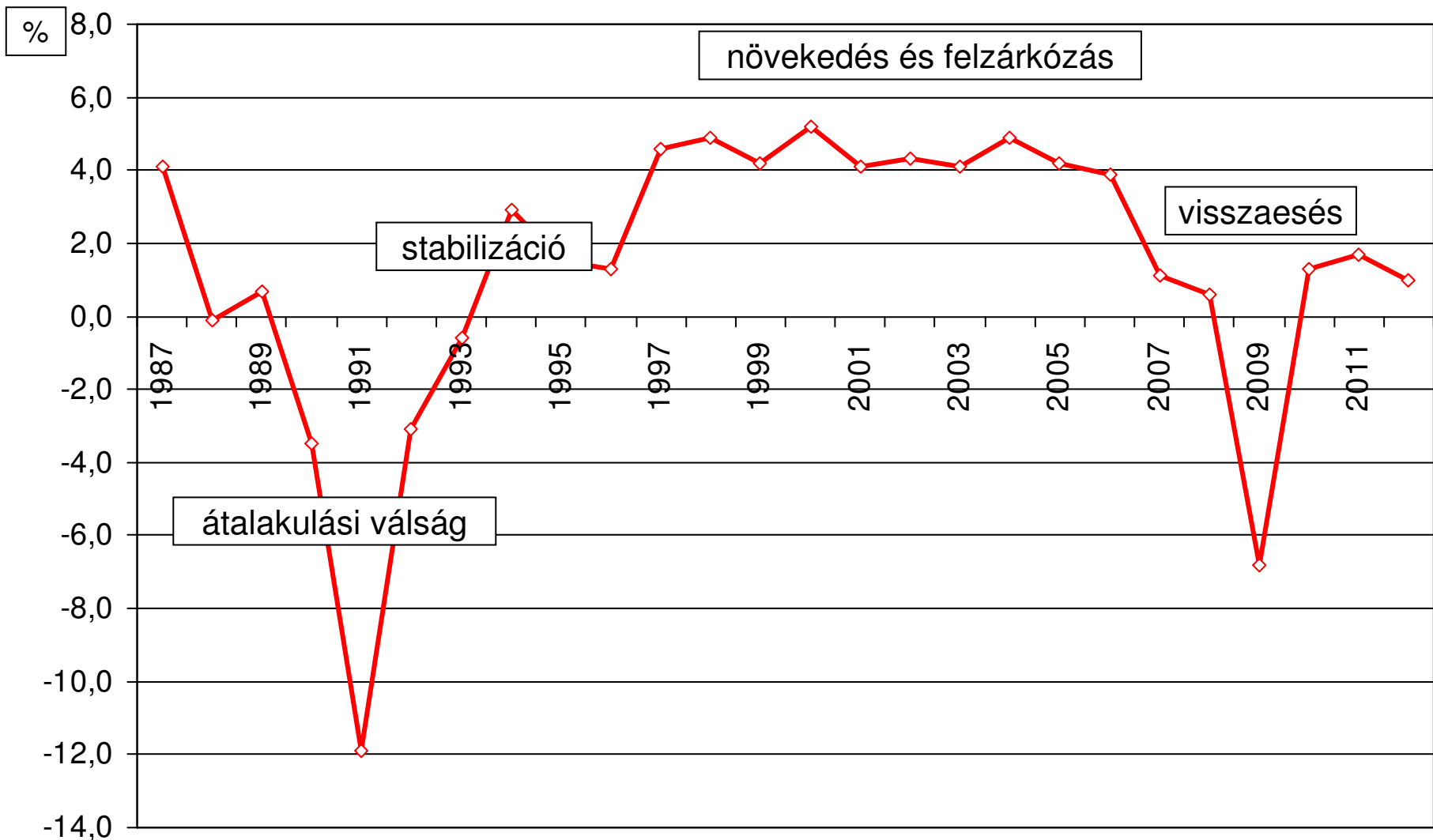
- adókulcsok átmeneti emelése, beígért mérséklések halasztása,
- nyugdíjkorhatár emelése,
- ÁFA kulcs emelése (UK, DE)
- bankadó bevezetése (korlátozott),
- új adónemek (zöld adók),
- eljárási rend szigorítása,
- hatékonysági vizsgálatok alkalmazása

Forrás: EUROSTAT adatai alapján Pitti Zoltán szerkesztése

Európa 2020 és az Euró Plusz Paktum

- a.) *Uniós szerződés* módosítása (lásd: döntéshozatal),
- b.) *„Európai szemeszter”* beüzemelése:
 - Egyensúlyteremtés (bevételek, kiadások)
 - Költségvetések összehangolása,
- c.) *Gazdasági kormányzás* (csomag):
 - Nemzeti Akcióprogramok kidolgozása,
 - Makrogazdasági politikák összehangolása
 - Pénzügyi stabilizálás (válságalapok, banki stressz-teszt),
 - Adóharmonizáció (Tao, majd ÁFA),
- d.) *Gazdasági aktivitás növelése*, munkahely teremtés
- d.) *Nyugdíjrendszerek* megújítása, korhatár emelése,
- e.) *Inflációkövető bérmechanizmus* felmondása

GDP teljesítmény alakulása Magyarországon (1987-2012)

Forrás: KSH és az MNB adatai alapján a szerző összeállítása

Hazai helyzetünk értékelése

- Az 1988. évben meghonosított adórendszer modernizációjához egyfelől **elégseges tapasztalattal rendelkezünk**, másfelől a gazdasággal szembeni elvárások elkerülhetetlenné teszik az adórendszer átfogó megújítását,
- Figyelembe kell venni, hogy az adórendszer modernizációja **eszközként szolgál** a társadalmi, gazdasági célok megvalósításában, s az államszervezet működtetésében – így egy **kiszámítható és stabil adórendszer** csak előző célok ismeretében alakítható ki;
- Erősíteni kell a **növekedés ösztönző** elemeket (atomizáltság helyett erőforrások koncentrációja, nyereség visszaforgatás kedvezményezése, K+F+I tevékenység erősítése a saját tudásbázisra épülő termékszerkezet modernizációja érdekében,
- A közteherviselés **hazai súlypontjait** (fogyasztás, élőmunka, tőke) az ország valós adottságaihoz kell igazítani, s nagyobb teret kell adni a **káros javak** adóztatásának,
- Az **adminisztrációs terhek egyszerűsítése** érdekében egyfelől szélesebb körben kell élni a korszerű informatikai eszközökkel, másfelől a mikro- és kisvállalkozások körében enyhíteni kell az adminisztrációs kötelezettségeket,
- A vállalkozások szélesedő külkereskedelmi kapcsolataira, valamint országhatárokat átlépő „hálózatos” szerveződésére tekintettel nagyobb figyelmet kell fordítani a közteherviselési rendszerek működtetéséért felelős szervezetek **nemzetközi együttműködésére**,
- Az önkéntes jogkövető magatartás erősítése, illetve a közbevételek sorsának átláthatósága érdekében **javítani kell a tájékoztatási rendszert**, s meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy az adóalanyok csak kiszolgálói és nem hasznosítói az információs rendszernek

Gondolatok a 2013. évi költségvetés kidolgozásának adó- és járulékrendszerrel érintő módosításaihoz

- ***Kiindulópont:*** a Konvergencia program vállalásai, Széll Kálmán terv követelményei, az EU-IMF tárgyalásokból fakadó kötelezettségek;
- Sajnálatos módon kalkulálni kell azzal, hogy a GDP növekedés alacsony szintje az abszolút értéken számolt ***adó- és járulékbévételek mérséklődésével fog járni;***
- Az államháztartás ***közbevételekkel szembeni elvárásait erősíti*** az adósságállomány ütemes leépítésének igénye és a költségvetési hiány 3% alatt tartásának kötelezettsége;
- A közbevételek ***biztonságos képződését gyengítik*** a korábbi ígérek (ágazati különadók kivezetése, a bankadó leépítése, a 216 ezer Ft/hó jövedelem felettiekre vonatkozó szuperbruttósítás kötelezettség megszüntetése, az ÁFA 27%-os normál kulcs fenntarthatósága, egyébek);
- Új alapokra kell helyezni a ***társadalombiztosítási rendszer*** működését (egészségbiztosítás, nyugdíjrendszer), s biztosítani kell a járulékfizetés és a szolgáltatási jogosultság összhangját;
- Megújításra vár az ***önkormányzati adózás*** ügye (kiemelten IPA), aminek egyfelől az önkormányzati saját bevételek növelését kell biztosítani, másfelől viszont az új adózási rendszer nem járhat a GDP arányos adóterhelés emelkedésével;
- Számolnunk kell a közösségi szintű adópolitika megújulásával és ennek keretében az ***adóharmonizációs kötelezettségek további*** erősödésével.

A szerző elérhetősége:

Pitti Zoltán: zoltan.pitti@uni-corvinus.hu